

prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih SR Slovenije

Ljubljana, 25. marca 1977 — Številka 6

(Foto: Vlastja Simončič, DLO Slovenije)

Mračni dnevi sovraštva. Iz žrtvovanih življenj je vzkliła nova svetloba: vera v človeka.

Prodirla je navzgor in rasla v nov dan.

To je veličastna, pretresljiva slika naše revolucije, rojstva in rasti naše Partije. Nenehen boj za obstanek, za pravico do svobodnega življenja. Vse, kar je v preteklih letih zraslo lepega in velikega, vse, kar imamo in gradimo, je vzkliło iz svetlobe tistih dni.

Ne bomo pozabili teme preteklosti.

Imamo svetlobo.

Čuvali jo bomo.

Franc Šali

Izročilo in obveznost

»Za rešitev slovenskega naroda je edina pot v združenju vseh njegovih demokratičnih sil. Slovenski delavski razred kot najbolj zavedni, napredni in organizirani del slovenskega naroda je najbolj odgovoren za njegovo prihodnost. Svoj obstoj in demokratičen razvoj si lahko zagotovi le v skupnem boju enakopravnih narodov Jugoslavije. Jamstvo mednarodnega miru in zaštite malih narodov je v kolektivni obrambi vseh ogroženih narodov proti fašizmu.«

Štirideset let nas loči od teh besed, izrečenih na Čebinah, kjer je bil v noči od 16. na 17. april ustanovni kongres Komunistične partije Slovenije. Kljub temu njihova aktualnost ni zbledela. Danes nam ne grozi kulturno uničenje niti ne tujčeva oblast. Smo gospodarji slovenske zemlje in dosežkov svojega dela. Pa vendar — ali smo dovolj zakoreninjeni v dediščini boja za samoohranitev in vedno bolj svobodno ter človeka vredno življenje? Ali dovolj cenimo možnosti samoupravnega urejanja družbenih vprašanj? Ali smo dovolj revolucionarni in odločni v uveljavljanju neposredne oblasti delovnih ljudi v temeljnih organizacijah združenega dela, krajevnih skupnostih in celotni družbi, ali pa preveč popuščamo tistim, ki segajo po meščanskih vzorih, se utapljajo v samozadovoljstvu, podcenjujejo ustvarjalnost delovnih ljudi in želijo vladati v njihovem imenu?

Ustanovni kongres Komunistične partije Slovenije je bil v času, ko v takratni državi še ni bilo rešeno nacionalno vprašanje. Ko je Komunistična partija v predvojni Jugoslaviji opredelila trdno povezanost razrednega in nacionalnega vprašanja in ugotovila, da ni mogoče reševati nacionalnega vprašanja jugoslovanskih narodov in narodnosti brez rešitve socialnega vprašanja delavskih in kmečkih množic, se je odločila za drugačno organiziranost.

Ustanavljanje nacionalnih partijskih vodstev v času banovske uprave razdelitve Jugoslavije in hegemonizma srbske buržoazije je imelo globok vsebinski pomen. Predstavljalo je udarec takratni zgrešeni politiki do nacionalnih vprašanj, hkrati pa pot k še večji povezanosti, komunistov z ljudskimi množicami v posameznih nacionalnih okoljih. Ni šlo za ustanovitev nove Komunistične partije, temveč za ustanovni kongres Komunistične partije Slovenije kot izraz takratnih potreb Komunistične partije Jugoslavije in dejstva, da so komunisti v vsej Jugoslaviji toliko razvili svoje politično delo, prišli do takšnih političnih rezultatov v krepitvi idejne, organizacijske in akcijske enotnosti ter v širjenju in krepitvi revolucionarnosti in organiziranosti ljudskih množic, da je bila nova partijska organiziranost logična posledica. Le takšna bo kos nastalemu položaju in potrebam nadaljnjega političnega dela in boja.

Kot povsod v Jugoslaviji so tudi komunisti v Sloveniji — s pokrajinskimi komiteji na čelu — že pred ustanovnim kongresom opravili izredno pomembno idejno, politično in mobilizacijsko delo v krepitvi revolucionarne fronte proti osovraženemu buržoaznemu režimu, ki ni bil sposoben pravično rešiti nacionalno in socialno vprašanje.

Prizadevanja za enotnost partije, boj za najustreznejšo organiziranost in metode dela je bil eden temeljnih političnih poudarkov tovariša Tita in takratnih vodilnih komunistov, zbranih okrog njega. Zavedali so se, da bo le takšna partija zmožna odigrati avantgardno vlogo v pripravi in izvedbi socialistične revolucije. Zato je treba bolj kakovostno ovrednotiti idejno teoretični pomen Titove misli in ustanovnega kongresa Komunistične partije Slovenije za razvoj socialistične miselnosti in prakse pri nas. Pomemben je naš odnos do revolucionarne dediščine, do dogodkov in ljudi, ki so vplivali na potek našega napredka. Ne gre za beleženje pomembnih dejanj in dogodkov. Gre za drugačno vrednotenje in ustvarjalnejšo vzgojnoizobraževalno, kulturnopolitično ter znanstvenoteoretično in umetniško uporabo. Revolucija mora biti neizčrpen vir za ustvarjalno življenje, za vsestranski razvoj, še posebno za rast naše moralnopolitične, samoupravljalne, kulturne zavesti ter marksistične misli in akcije. Gre za to, da bi se uveljavili kakovostni premiki v našem odnosu do revolucije in socialistične graditve.

Sporočilo Čebin nam je bilo vodilo v pripravi na oboroženo vstajo in začetek socialistične revolucije tedaj, ko sta divjala fašizem in nacizem, v obdobju graditve temeljev ljudske oblasti, v urejanju odnosov med narodi in narodnostmi Jugoslavije, pa tudi v boju zoper tiste, ki so nam skušali vzeti s krvo pryorjeno svobodo. Danes nam je vodilo v uveljavljanju popolne oblasti delovnih ljudi nad sredstvi in sadovi njihovega dela, v krepitvi bratstva in enotnosti narodov in narodnosti Jugoslavije ter sodelovanja z vsemi deželami in ljudmi sveta po načelih miroljubnega sožitja: da se ohrani mir, ljudem in narodom pa zagotovi možnost za vsestranski razvoj in človeka vredno življenje.

Zato terja današnji čas tako kot čas Čebin, okupacije, upora in revolucije, zmage, graditve in boj za samoupravno družbo ter napredek v svetu, da novi rodovi prevzamejo, nosijo in uveljavljajo izročilo ustanovnega kongresa Komunistične partije Slovenije — do končne zmage nad vsem, kar ovira graditev družbe, osvobodjene slehernega zatiranja.

Postanek na začetku poti

Zadovoljni ugotavljamo, da se je javna razprava o Predlogu za preobrazbo srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje razmahnila v širokih razsežnostih, kjer koli je bilo mogoče in potrebno. O tem gradivu so razpravljali od začetka marca do konca maja lanskega leta v krajevnih skupnostih, družbenopolitičnih organizacijah, društvih, v temeljnih organizacijah združenega dela v gospodarstvu in družbenih dejavnostih. Širina razmišljanj razpravljalcev je omogočila presojo idej in raznih izhodišč, sistemskih rešitev, strokovnih zamisli in možnosti za uvajanje novega sistema v prakso. Nastajala so operativna izhodišča za oblikovanje modela preobrazbe celotnega vzgojnoizobraževalnega sistema na sedanji srednji, višji in visoki stopnji ter natančneje opredelila posamezna temeljna izhodišča za uresničevanje permanentnosti izobraževanja. Nakazane so bile tudi določne možnosti — tako kot jih vidijo delavci in občani — za izvajanje reforme vzgojnoizobraževalnega sistema. Kratka ocena strokovnjakov, ki so pregledovali in ocenjevali zbrano gradivo: rezultati javne razprave so temelj za pripravo predloga preobrazbe celotnega vzgojnoizobraževalnega sistema in tudi temelj za uresničevanje te preobrazbe.

Vse lepo in prav, če ne bi ob »soočanju s stvarnostjo« občutili, da se usmerjeno izobraževanje v naši republiki prepočasno rojeva, posebno če to nastajanje primerjamo z dosežki, ki so jih v zadnjih dveh letih zabeležili v drugih republikah. Postajamo nestrpni, hkrati pa si dopovedujemo, da premalo skrbno pripravljeni poudari na nova pota povzročajo veliko škodo, ki se v šolstvu pokaže včasih sproti, včasih pa šele čez leta. Rešitve iščimo po raziskovalni poti, dosežke preverjamo v praksi, kažipot pa obrnimo od splošnega h konkretnemu.

Zajeti šopi papirja nas prepričujejo, kako naj bi bilo, odgovorjeno je na številne dileme, premalo določeno pa na vprašanje, zakaj je bilo doslej tako malo narejenega prav na področju usmerjenega izobraževanja.

Letošnjega 15. marca se je sestala na svoji četrti seji komisija izvršnega sveta za pripravo in izvedbo akcije za reformo sistema vzgoje in izobraževanja pod vodstvom podpredsednika izvršnega sveta SRS dr. Avguštin Laha. Osrednja točka dnevnega reda je bila: Predlogi za uresničevanje stališč in nalog za reformo vzgoje in izobraževanja. V šestih mesecih, toliko časa je namreč minilo od tretje seje komisije, je bil sprejet samoupravni sporazum o temeljnih plana SRS do leta 1980, v katerem pa niso natančneje predvideni viri in možnosti za usmerjeno izobraževanje. V srednjeročnem načrtu je sicer določen obseg skupne porabe, ki pove, da kakšnih posebnih denarnih izboljšav na področju vzgoje in izobraževanja ni mogoče pričakovati.

Dr. Avguštin Lah je na seji komisije poudaril, da taki »obeti« še ne pomenijo, da smemo z reformo odlašati, saj je reformo treba ocenjevati z več vidikov. Utrjuje se zavest o potrebnosti reforme, o vlogi delavcev in delovnih organizacij vsega združenega dela v samoupravnih interesnih skupnostih. Nadaljnja naloga je preobrazba vsebine sedanje šole in tretja: razviti svobodno menjavo dela. Z uveljavitvijo novega sistema je treba šole in vso vzgojnoizobraževalno dejavnost bolj prilagoditi potrebam gospodarstva.

VEČ KOT ŠOLSKA REFORMA

Javno razpravo o gradivu preobrazbe srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje je

ocenila tudi predsednica republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje Ela Ulrih-Atena. Poudarila je, da je javna razprava prerasla sprva predvidene razsežnosti in preseгла dogovorjeni čas. Mnenja v javni razpravi so si večkrat tudi zelo nasprotovale, zaradi različnih interpretacij načel resolucije 10. kongresa ZKJ. Sestavljalci novega sistema so se znašli pred nepremagljivo oviro: nomenklatura poklicev in klasifikacijska lestvica še nista bili izdelani, pa tudi združeno delo še ni pojasnilo, koliko kadrov potrebuje — vsaj v srednjeročnem (če že ne v dolgoročnem) obdobju. Zavedati se moramo, da tokrat ne gre za klasično šolsko reformo, temveč za družbeno preobrazbo — te pa ni mogoče uresničiti samo z reformo šolskega sistema.

Opozoriti je treba tudi na novosti zadnjih dveh let: dobili smo zakon o družbenem načrtovanju in zakon o združenem delu, ki vsak po svoje rešujeta temeljna vprašanja in omogočata uvajanje dohodkovnih odnosov. Sedaj je že pripravljen predlog sistema dohodkovnih odnosov in svobodne menjave dela, v ožjem krogu zainteresiranih je bila obravnavana zasnova organiziranosti izobraževalnih skupnosti v Sloveniji, pripravljeni so temelji samoupravne organiziranosti vzgojnoizobraževalnih organizacij in njihovega povezovanja itn. Začela se je revizija programov visokošolske dejavnosti, posebna pozornost pa je bila posvečena marksistični usmerjenosti vzgoje in izobraževanja. Pred dvema letoma je bila uvedena reforma pedagoškega šolstva, sedaj pa se že snuje prehod v fazo sklepnega izobraževanja za posamezne pedagoške poklice, za katerega so že nared predmetniki in učni načrti. Programi pedagoških pa tudi drugih kadrovskih šol so razčlenjeni po vsebinski in metodični plati.

PET TEMELJNIH NALOG

Še bi lahko naštevali bolj ali manj pomembne novosti, ki so v tem dveletnem obdobju spreminjale podobo našega šolstva. Ela Ulrih-Atena je na zadnji seji komisije opozorila predvsem na pet globalnih nalog, ki jim bo treba posvetiti pozornost, zanje pa se je treba tudi posebej organizirati. Kot prvo nalogo je navedla izdelavo sistema celotnega usmerjenega izobraževanja, od začetne do končne faze,

izhajal naj bi iz enotne osnovne šole in zajel tudi podiplomski študij. In druga novost: pripravljen je predlog za izdelavo zakona o usmerjenem izobraževanju, ki bo nadomestil številne posamične zakone na tem področju. Tretja naloga je priprava operativnega načrta za uvajanje novega sistema usmerjenega izobraževanja; ob tem bo treba ugotoviti materialne in kadrovske možnosti za uvedbo novega sistema in določiti ceno vzgojnoizobraževalnih storitev. Sprejeti bo treba tudi določne ukrepe za zagotovitev potrebnih kadrov in denarja. Nadaljnja naloga bo obravnavala samoupravnih interesnih skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja, posledica tega pa bo revizija zakona o izobraževalnih skupnostih. Zadnja globalna naloga zadeva pripravo programske strukture učnih načrtov, učbeni-

kov in revizijo postopkov glede sprejemanja učnih programov. Komisija je te predloge sprejela, hkrati pa menila, da je treba ustanoviti poseben organ, ki bo pripravil celoten načrt za reformo usmerjenega izobraževanja. V tej delovni skupini naj bi bili predstavniki izobraževalnih organizacij, inštitutov in organizacij združenega dela. Ker so naloge tesno med seboj povezane, jih bo treba reševati sproti in brez zastojev.

Veliko odgovorov na vprašanja, kako nadaljevati, dajejo sklepi predsedstva CK ZKS, na nekatera pa bo vendarle šele treba najti odgovor. Dogovoriti se bo treba tudi za usmerjanje posvetov o reformi, ki potekajo po regijah, in sproti pojasnjevati vprašanja, na katera bodo opozarjali razpravljalci.

MARJANA KUNEJ

Smotrno vrednotenje

Izvršni odbor izobraževalne skupnosti Slovenije je na svoji 34. seji (dne 16. marca) po daljši in temeljiti razpravi sprejel delovne osnutke standardov in normativov za vrednotenje vzgojnoizobraževalnih programov in cene na enoto vzgojnoizobraževalnih storitev, ki so jih pripravile posebne komisije. Z dopolnitvami, ki jih je prinesla razprava (komisije jih bodo še pregledale in uredile), bodo kot predlog poslani v razpravo skupščini SR Slovenije in vsem občinskim izobraževalnim skupnostim.

Na eni strani je obstajala želja, da bi bili standardi in normativi čim ostrejši — na drugi, da bi bili čim ohlapnejši. V bistvu so povzete zakonskega stanja in so nastali na temelju izkustev minulih let. Seveda je nujno, da dodata svoje pripombe Republiški komitej za vzgojo in izobraževanje in Zavod SR Slovenije za šolstvo, Sindikat delavcev vzgoje in izobraževanja pa je sodeloval že pri sestavljanju.

V uvodu med drugim piše: Priloženi delovni osnutki meril za vrednotenje vzgojnoizobraževalnih programov so usmerjeni k doslednejši uveljavitvi dohodkovnih odnosov na področju vzgoje in izobraževanja. Kot instrument menjave dela naj zato utrjujejo zavest, da delavci v vzgojnoizobraževalnih organizacijah s svojim delom prispevajo k ustvarjanju dohodka v materialni proizvodnji in imajo zato pravico do udeležbe v tem dohodku v skladu s svojim prispevkom. Rezultati vzgojnoizobraževalnih organizacij se izražajo kot storitve, prispevek delavcev teh organizacij k dohodku združenega dela pa kot cena teh storitev.

Kot enota storitve je predlagan oddelek, ki omogoča objektivnejšo ugotovitev cene vzgojnoizobraževalne storitve v svobodni menjavi dela. S to ceno lahko prikažemo tudi celotne stroške vzgojnoizobraževalnega procesa za posamezne poklicne profile.

Cena za enoto storitve je osnova za oblikovanje samoupravnega sporazuma o temeljnih srednjeročnega načrta in rabi kot osnova za izračun potrebne globala sredstev, ki naj bi ga v tem obdobju združeno delo namenilo izobraževanju. Za delitev teh sredstev na posamezne vzgojnoizobraževalne organizacije pa bodo upoštevana merila — korektivi, ki bodo omogočili vrednotenje njihovega dela, tako po kvantiteti kot tudi po kvaliteti. (Konec odlomkov iz uvoda.)

Izdelani so delovni osnutki za osnovnošolsko izobraževanje, izobraževanje in usposabljanje otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, izobraževanje v srednjih šolah in šolah, organiziranih po zakonu o poklicnem izobraževanju in urejanju učnih razmerij ter vzgoja in izobraževanje v domovih za učence srednjih šol. Za višje in visoke šole merila za vrednotenje programov še niso izdelana.

Najbolj izdelani so delovni osnutki za osnovne šole. Najprej seveda izstopa tisto, kar sodi pod enoten solidarnostni program — torej, kar je po zakonu predpi-

sano. Šele potem pride na vrsto podaljšano bivanje, male in celodnevne šole. Za učitelje je predvidena višja izobrazba (50 % učiteljev danes nima take izobrazbe). V razpravi so ugotovili, da je sicer tudi visoka zaželenost — in jo je treba nagraditi pač glede na dosežene večje uspehe — toda dokler bo v srednjih šolah primanjkovalo profesorjev, si ne moremo »uradno zaželeli«, da bi jih imeli v osnovni šoli.

Osnova je oddelek, ki naj šteje 36 učencev. Seveda je težko govoriti samo o uspehih dela, ko vemo, da se oddelek od oddelka lahko zelo razlikuje. Toda neke je treba začeti. Delovni osnutek dokaj natančno razčlenjuje dolžnosti posameznih delavcev — in jih ovrednoti s točkami. Poleg cene za enoto storitve so navedeni v njem še dodatni skupni stroški (kot so amortizacija, prevozi, štipendija za pedagoške poklice in podobno).

Teh meril pa ne smemo zamenjati z osnovami za razdeljevanje osebnih dohodkov, ki se bodo oblikovali glede na uspehe opravljenega dela, delovne obveznosti (42-urni delavnik) in gotovo tudi minulega dela; določena izobrazba pa je tako pogoj za zasedbo delovnega mesta.

Pri srednjih šolah bodo včasih večje težave z oddelki — posebno, ker imamo primere teoretičnega in praktičnega dela. Gotovo bodo nastajale težave, ki jih bo treba posamično reševati. Oddelke pa je tudi tukaj osnova. V razpravi so člani izvršnega odbora ugotovili, da vnaša novo vrednotenje izredno racionalnost v srednje šole. Pomeni pa tudi temeljit preobrat v miselnosti, ko prehajamo od učencev in učnih ur na osnovno enoto, ki se ji pravi oddelek.

Mnogo manj so obdelane glasbene šole in šole za odrasle, a sčasoma bo tudi to dobilo svoje mesto v našem združenem delu.

Pri razpravi o normativih za uposabljanje učencev z motnjami so udeleženci seje menili, naj bi vzeli za število učencev v oddelkih najnižje številke, ker je sicer delo zelo oteženo.

Normativi za delo v domovih so sestavljeni na temelju delovnih in vzgojnih obveznosti vzgojiteljev, kakor jih predvideva zakon o srednjem šolstvu. Vzgojna skupina (ki predstavlja ceno za enoto storitve) šteje 30 učencev.

Sklep: Predlogi so prva stopnica pri takšnem vrednotenju vzgojnoizobraževalnega dela, da se bo le-to lahko enakovredno vključilo v združeno delo. N. M.

Za usklajeno delo občinskih odborov

Letošnjega 9. marca so se pri republiškem odboru Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije zbrali predsedniki in sekretarji 29 občinskih odborov tega sindikata (več kot polovica občin ni poslala predstavnikov), da v razpravi uskladijo delo sindikalnih odborov in poiščejo možnosti za čim hitrejšo uveljavitev zakona o združenem delu tudi na področju vzgoje in izobraževanja.

Ne glede na sredstva, težave in ekonomske možnosti moramo letos spremeniti sistem oblikovanja dohodka. Nujno je oblikovati ceno vzgojnoizobraževalnih storitev. Družbenopolitično ozračje je ugodno, zato je treba pobetiti z akcijo — je poudaril predsednik republiškega odbora Geza Čahuk. Predlog akcijskega načrta narekuje usklajeno dejavnost na področjih uveljavljanja elementov svobodne menjave dela. Le tako bodo merila za pridobivanje dohodka in za delitev osebnih dohodkov lahko enakovredno postavljena. Vprašanje pa je, kako uveljaviti v šolah širši družbeni interes.

MISLI IZ UVODA

Pavšalnih ocen, da je splošna poraba na področju šolstva prevelika, ne moremo več sprejemati. Naj v vsaki občini konkretno povedo, kaj je odveč in za kaj se porabi preveč denarja. Če se je združeno delo odločilo na primer za šolsko prehrano, celodnevno šolo ali vzgojnovarstveni zavod — potem je to treba izpeljati. Nesmiselno bi bilo, če bi prosvetni delavci trdili: Delali bomo vse ne glede na to, koliko denarja bomo dobili! Tako namreč družbeno razvrednotimo svoje delo. Če širimo dejavnost, ne moremo vlagati dovolj moči v kakovost. To pot gre namreč za resnično dogovarjanje izvajalcev in porabnikov v interesnih skupnostih. Kot izvajalci smo prosvetni delavci odgovorni za kakovost vzgojnoizobraževalnega dela.

Vse drugo pa je zadeva dogovorov. Prav zaradi tega je nujno treba pripraviti merila, po katerih bomo ocenjevali in merili vzgojnoizobraževalno delo. Cene bodo v resnici sredstvo za oblikovanje dohodka v šolstvu. Prosvetni delavci moramo biti povezani z vso družbo; zlasti v interesnih skupnostih se mora izkristalizirati zavest o nujnosti vzgoje in izobraževanja. Do 1. januarja prihodnjega leta se mora uveljaviti nov način financiranja. Tudi prosvetni delavci smo delavci — in logično je, da primerjamo svoje delo, svoje odgovornosti in tudi svoje težave z drugimi delavci v združenem delu. Primerjava je ena izmed postavk usklajevanja.

Pri republiškem odboru sta se oblikovali komisija za samoupravljanje in komisija za samoupravno dogovarjanje. Občinski odbori ponekod že oblikujejo svoje komisije. Zdaj je namreč najvažnejše: samoupravna organiziranost in osnova za realno menjavo dela. Potem bo pedagoško delo bolj sproščeno potekalo in bo tudi bolj kakovostno — hkrati pa bo družba lahko izražala svoje zahteve. Toda — kako priti do koncepta, ki ga bomo ponudili združenemu delu kot

osnutek za ceno pedagoškega dela? S temi izhodišči se ukvarja pri izobraževalni skupnosti Slovenije posebna delovna skupina, v kateri sodeluje tudi Sindikat delavcev vzgoje in izobraževanja. Kot je bilo že mnogokrat napisano, bo oddelek osnova za oblikovanje cene (ne posameznih učencev). Delavci v šoli bodo resnično lahko imeli občutek, da so sredstva, ki jih prejema, njihova — ne pa nekakšna družbena subvencija, saj bo cena njihovega dela pravno določena.

Drugo vprašanje pa je, kako si bodo pridobljena sredstva na šolah razdeljevali. Kaj bo osnova za osebni dohodek? Večina predstavnikov občinskih odborov sindikata je menilo, da je kakovost opravljenega dela najobjektivnejše merilo. Vendar so v razpravi ugotovili, da geslo »za enako delo — enako plačilo« ponekod tudi napak tolači; zanemarijo nadaljnje izpopolnjevanje in izobraževanje. Čeprav vemo, da je izobrazba pogoj za zasedbo delovnega mesta, bi nekateri radi to »preslišali«. Pri sestavi meril bodo šole in občinski odbori lahko mnogo pomagali drug drugemu z nasveti. Časnik Prosvetni delavec bo v vsakdanji praksi vse bolj dobival vlogo posrednika.

Pri sestavljanju postavk za oceno učiteljevega dela bodo morali sodelovati tudi strokovnjaki Zavoda SRS za šolstvo in Pedagoškega inštituta. Dosledno se je treba boriti za 42-urni delavnik prosvetnih delavcev. Tudi delovna ura je element, ki daje možnost za primerjanje z delom delavcev. Zakon o združenem delu je prosvetne delavce postavil v enak položaj z drugimi delavci. »Ne bomo se torej potegovali za izjeme — pač pa za enakovredno obravnavanje našega dela,« so poudarili.

V šolah so zdaj precejšnje razlike v nagrajevanju; veliko je tudi pritožb in iskanja pravne pomoči. Zato posebna delovna skupina pri republiškem odboru Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja sestavlja skupne teze, ki bodo nekakšna usmeritev šolam za nagrajevanje po delu. Teze bodo objavljene v našem časniku. Na seji so tudi predlagali, naj bi v Prosvetnem delavcu izšel osnutek statuta osnovnih šol in predlog za samoupravno organiziranost. »Ne gre za to, da bi šolam dajali neke vzorce — toda nujno je, da delamo združeno, da si pomagamo, kajti pred nami so velike naloge. Ena največjih je: ovrednotiti vzgojnoizobraževalno delo in ga vgraditi v sistem združenega dela.« To je bila tudi sklepna misel predstavnikov republiškega odbora in občinskih odborov Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja. NEŽA MAURER

Obvestilo

Vodstva šol in vzgojnovarstvenih zavodov obveščamo, da lahko kupite več izvodov današnje številke Prosvetnega delavca (izv. 4 din), v katerem smo objavili Stališča in sklepe CK ZKS o nadaljnji preosnovi vzgoje in izobraževanja na upravi Prosvetnega delavca, Nazorjeva 1, Ljubljana, tel.: 315-585. Dodatno smo natisnili še 1000 izvodov! UREDNIŠTVO

Redni razpis prostih delovnih mest

Letošnji redni razpis prostih delovnih mest bo izšel v Prosvetnem delavcu dne 22. aprila. Šolska vodstva prosimo, da pošljejo razpise Republišкому komiteju za vzgojo in izobraževanje, Ljubljana, Župančičeva 3 — najkasneje do 25. marca.

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja SRS in izobraževalna skupnost SRS — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor. Direktorica in glavna urednica Neža Maurer, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Naborjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII. Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina: 70 din za posameznike, za šole in druge ustanove 120 din. Št. tek. računa 50101-601-16915. Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643 Po mnenju republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je list „Prosvetni delavec“ prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Izkušnje učiteljev celodnevne osnovne šole na Dobrovi pri Ljubljani

Starši v šoli

Želja po usklajevanju vzgojnoizobraževalnega dela, po skupnem sodelovanju ter medsebojni pomoči med starši in šolo je bila v osnovni šoli že od nekdaj pričujoča. Zato so nekateri učiteljski kolektivi in učitelji posamezniki odpirali šolski razred in šolo staršem, da bi tešje povezali šolo in dom in da bi bil učni uspeh učencev boljši. Iz svoje pedagoške prakse se spominjam, da smo v izjemnih primerih vabili k pouku starše učencev, ki so slabše napredovali. Starši so tako lahko opazovali svojega otroka pri neposrednem delu in mu nato po učiteljevem nasvetu ustrezno pomagali. Večkrat so tudi starši sami izrazili željo, da bi bili pri kaki učni uri ali pri kakem učitelju. Najpogostejša oblika takega sodelovanja je bila ura pouka ob roditeljskem sestanku, ki se ga je udeležila večina staršev in učencev. Namen takih učnih ur je bil predvsem seznaniti starše z novimi oblikami in metodami dela, z uporabo kakšnega novega učnega sredstva in drugo. S takimi občasnimi oblikami sodelovanja smo želeli starše spoznati predvsem z našim delom, zato to ni mogla postati oblika trajnejšega sodelovanja šole in doma. Predvsem pa ni bil namen takšnih oblik dela odpirati šolo in njeno delo širši javnosti.

Osnovna šola je seveda zdaj drugačna. Po zahtevah zakona o osnovni šoli in kongresnih dokumentov ZK je vloga šole v naši družbeni skupnosti zelo spremenjena. Šola ni več zaprta vzgojnoizobraževalna ustanova, temveč se odpira navzven in postaja središče kraja, v katerem živi in dela. In ob tem je spremenjena tudi vloga družine in staršev.

Ko smo na naši šoli na Dobrovi pri Ljubljani uvedli celodnevno delo, smo med drugim temeljito razpravljali tudi o tem, kako bi s šolo povezali in vključili v njeno delo kar največ staršev, čeprav so mnogi že uspešno sodelovali v svetu staršev. Po temeljitem premisleku in dobrih organizacijskih in pedagoških pripravah smo se odločili, da našo celodnevno šolo odpremo za vse, ki si želijo ogledati in spoznati njeno delo. Učenci in učitelji so to odločitev sprejeli kot nekaj, kar je neločljiv del šole in tako določili za obiske v vsakem drugem mesecu »dan staršev«, kot smo ga poimenovali. O teh dnevnih obiskih in namenu takšnega sodelovanja so bili starši obveščeni s podrobno pisno informacijo. Izbrani so bili dežurni učenci, ki so vodili in usmerjali starše po šoli in v učilnice; dežurni učitelj

je dajal staršem podrobna pojasnila in navodila. Prisotnost staršev po razredih smo tudi beležili. Na »dan staršev« je bila šola odprta za obiske po 3 ali 4 ure in ob vsakem dnevu staršev ob drugačem času, ker smo želeli, da starši spoznajo celoten delovni dan svojega otroka v celodnevni šoli. Ta dan pa traja do 8 ur.

S takšno organizacijo in razporeditvijo obiskov staršev smo želeli starše seznaniti z delom in življenjem njihovih otrok v naši celodnevni šoli in jim omogočiti, da spoznajo svoje otroke ne le pri neposrednem pouku, temveč tudi pri opravljanju drugih zadolžitvev in pri igri s sovrstniki. Starši tako odkrivajo tudi posebne sposobnosti in interese otrok. Učitelji jim pomagamo s tem, da jim olajšamo skrb za učni uspeh otrok; zato se lahko z njimi tesneje čustveno povežejo in razvijajo pristnejše in bogatejše medsebojne odnose. Po obisku omogočimo staršem neposreden in sproščen pogovor z učiteljem ali učencem. Zato da ne bi bil notranji mir šole preveč moten, smo staršem določili čas, kdaj naj šolo obiščejo. Vse to naj bi pripomoglo, da bi čim več staršev sodelovalo pri delu šole.

USPEŠNO OPRAVLJEN IZPIT

Kakšne so bile naše izkušnje o »dnevu staršev«?

To novo obliko odpiranja šole javnosti so starši, učenci in učitelji z zadovoljstvom sprejeli. Neposredni stik s šolo je omogočil, da so starši spoznali vzgojno vrednost celodnevne šole, kjer se menjavajo različne oblike vzgojnoizobraževalnega dela. Učitelji so staršem predstavili svoje delo ter jim hkrati prikazali vso odgovornost, ki so jo prevzeli za boljši učni napredek učencev.

Učenci so se lahko pred starši izkazali ter jim pokazali in povedali, kaj znajo in kaj delajo. Obisk staršev v šoli je bil hkrati tudi priložnost, da jih animiramo za neposredno delo in pomoč pri urejanju površin za rekreacijo.

Ugotovili smo, da so te dni šolo najpogostejše obiskovali starši učencev od 1. do 3. razreda, nato se je obisk po razredih manjšal, v zadnjih razredih pa se je ponovno povečal. Pojav smo si razlagali s tem, da so starši še močno čustveno vezani na šolo v prvih letih šolanja otroka, nato pa ta vez slabi. Starši pa se ponovno vračajo v šolo v zadnjih razredih iz skrbi za učni uspeh otroka in zaradi pravičnega usmerjanja v poklic.

Ugotovili smo tudi, da je delovni dan naše šole od 7.30 do 15.30 v času, ko je večina staršev na svojih delovnih mestih, ki so jih le v izjemnih primerih zapuščali in prihajali v šolo. Zato tudi obisk »dnevu staršev« ni bil zadovoljiv.

V letošnjem šolskem letu smo načrtovali le dva dneva staršev. V tem polletju bo »dan staršev« v soboto, 23. aprila, ki je zaradi prvomajskih praznikov delovna sobota. Ta dan bomo temeljito pripravili, ker pričakujemo večji obisk staršev. Mislimo, da ta sobota ni njihov delovni dan in bodo zato lahko prišli v šolo vsi tisti starši, ki ob drugih dneh ne morejo zapustiti svojega delovnega mesta. Pri organizaciji in

izvedbi tega dneva bo sodelovala tudi šolska skupnost učencev. Ker je pri šoli tudi vzgojnovarstveni zavod s tremi predšolskimi oddelki, bomo v »dan staršev« vključili tudi vzgojnovarstveni zavod, da bodo lahko starši že v predšolskem obdobju otroka tesneje sodelovali v vzgojnoizobraževalnem zavodu.

STARŠI — MENTORJI

Na šoli pa razvijamo tudi druge oblike vključevanja staršev v delo šole. Starši so stalni mentorji v nekaterih interesnih dejavnostih učencev. Tako usmerjajo delo mladih združnikov (čebelarstva, vrtnarstva, sadjarski krožek), gasilsko pionirsko četo in fotografski krožek. Zelo so aktivni starši v taborniškem odredu, kjer prevzemajo organizacijo dnevnih letovanj, izletov in taborjenj ter vsako leto pomagajo pripraviti letni tabor ob morju.

Nekajkrat smo poskusili vključiti nekatere starše v neposredno vzgojnoizobraževalno delo kot občasne predavatelje o aktualnih temah iz družbenopolitičnega življenja krajevnih skupnosti in občine. Starši sodelujejo tudi v koordinacijskem odboru za celodnevno osnovno šolo pri krajevni konferenci SZDL, kjer že od prvih začetkov pomagajo šoli razvijati celodnevno delo. Odbor med drugim organizira prostovoljne delovne akcije staršev pri urejanju športnih igrišč pri šoli, skrbi za razvijanje šole v kulturno in politično ter športno središče v krajevni skupnosti in opravlja še več drugih pomembnih nalog.

Oblik odpiranja šole staršem in javnosti je veliko. Ko iščemo te možnosti, pa ne smemo pozabiti, da živi šola svoje življenje v določenem ritmu in da bi nepremišljeno uvajanje takih načinov in stihijsko odpiranje šole prav šoli sami bolj škodovalo kot koristilo.

HEDVIKA LEŠNIK

Še o ocenjevanju vedenja

Delavnemu najboljšo oceno

Naše uredništvo je zopet dobilo nekaj vprašanj o ocenjevanju vedenja učencev v šoli. Učitelji in starši pripominjajo, da v šoli velikokrat še vedno ocenjujejo predvsem »mirno sedenje« med poukom, ne upoštevajo pa dejavnosti učencev, zlasti zunaj razreda. Ker se bliža konec šolskega leta, in bo torej ocenjevanje vedenja spet problem številka 1, smo zaprosili pedagoškega svetovalca Zavoda SRS za šolstvo Jožeta Trčka za mnenje o tej problematiki.

Pripombe o ocenjevanju vedenja po novem pravilniku opozarjajo na bistvene elemente, ki jih novi pravilnik vsebuje. V skladu s tem se pri oceni vedenja upoštevajo zlasti učenceva aktivnost; to je bistvo novega načina ocenjevanja. Prelom s tradicijo, češ, naj ima tisti učenec iz vedenja najvišjo oceno, ki ne povzroča disciplinskih težav, ki »je miren«, je nujno potrebno. Načelo, da mora biti učenec v šoli »miren, poslušen, ponižen itd.«, izvira iz časov, ko je vzgoja terjala popolno odvisnost učenca od učitelja in ni bila zaželeno učenčeva iniciativnost ali pa je bila dovoljena le enostranska aktivnost. Razumljivo je, da so imeli ob takih načelih najvišjo oceno iz vedenja tisti, ki so bili samo takrat in samo toliko dejavni, kolikor je dovoljeval učitelj. Učitelji so ocenjevali neinicativnost z najboljšo oceno iz vedenja, kar je bilo tipično — to pa je danes nesmiselno. Kakšen smisel ima namreč ocenjevati neaktivnost kot nekaj nadpovprečnega, saj je slehernemu učitelju jasno, da od neaktivnosti nima nihče koristi. Sedaj želimo razvijati vsestransko osebnost, kar je poudarjeno v vseh novjših družbenih dokumentih in to načelo je dobilo svoj odmev tudi v novem pravilniku. Aktivnost, usmerjena v koristne delovne dosežke, je tisto, kar ima največjo vrednost in smisel. To načelo moramo upoštevati toliko dosledno, da zane-marimo tudi spodrsrlaj učencev v vedenju ali v odnosih, kajti zelo dejaven učenec je bolj izpostavljen spodrsrlajem iz preprostega razloga, ki ga vsi poznamo: Kdor dela, naredi tudi napako.

Seveda moramo kot pedagogi vedeti, kaj vse učenec dela in ne smemo vrednotiti aktivnosti same. Mlad človek je vedno dejaven, kajti narava mladosti terja dejavnost. Neaktivnega mladega človeka ni (razen tedaj, če je bolan), toda pedagogi moramo ločiti, katero dejavnost vrednotimo višje in jo podpiramo. Pozorni moramo biti na vse vrste koristne dejavnosti in ne samo na tiste, ki jih opažamo v razredu. Nekateri učenci niso dejavni v šoli zunaj rednega programa dela, toda veliko pomagajo doma, kjer lahko prevzemajo del družinskih obveznosti, nekateri se zaposlijo na različne načine, zlasti v počitnicah itd. Tu smo lahko celo toliko dosledni, da ocenimo bolje tistega, ki je bil med počitnicami zaposlen (vemo, da veliko delovnih organizacij zaposluje honorarno učence med počitnicami za različna lažja dela) kakor pa tistega, ki so ga starši vzeli s seboj na potovanje po tujini. To seveda ne pomeni, da razumemo tako potovanje kot nekaj, kar bi škodovalo učencu pri oceni iz vedenja, saj je spoznavanje tujih dežel zelo koristno za otroka, ker mu širi obzorje. Res pa je, da je delovna aktivnost tistega otroka, ki se zaposli, po novem pravilniku o ocenjevanju vedenja pomembnejša. Na morebitni ugovor, češ, otrok ni nič kriv, če ga starši zamejo na potovanje, odgovorjamo, da ne gre za iskanje krivca ali krivde, temveč za priznanje za delovno aktivnost. Če je ugotovljena, se pač upošteva, če je ni, je ne moremo upoštevati.

Podobno je tudi pri predmetnih ocenah, ko npr. kak učenec dobro obvlada predmetno snov, ker so ga starši inštruirali, drugi pa je ne obvlada, ker mu starši niso mogli pomagati. In vendar dobivata različne ocene, čeprav učenec ni nič kriv. Pri vzgojnoizobraževalnem procesu sicer upoštevamo tudi namene in možnosti, toda temeljno merilo je in ostane delovni dosežek ali preprosto povedano — dejstvo. Ocenjevanje je zelo celostna zadeva, in prav je, da se tega vedno bolj zavedamo. Učenca, ki je prosti čas porabil za pohajko-

vanje, ne moremo oceniti enako kakor drugega, ki je uporabil svoj prosti čas v koristne namene, čeprav vemo, da je to veliko odvisno tudi od staršev. Velja načelo, da dajemo prednost koristnim oblikam izrabe časa, da s tem podpiramo in razširjamo aktivnosti, ki so koristne ali so najbolj koristne za družbo in posameznika. To je naš smoter in naša dolžnost.

Danes v naših šolah še pogosto poudarjamo, da je nek razred »discipliniran«, drugi pa »težak« in podobno. Ne bi bilo napak, če bi take izraze sploh opustili, ker od same »discipliniranosti« nima nihče koristi, niti učenec niti učitelj. Naš smoter je delavnost pod vodstvom učitelja in staršev, in če je delo dobro organizirano, je vprašanje discipline odveč, saj je discipliniranost vsebinski del delovne aktivnosti. Vemo tudi, da je danes veliko učiteljev, ki sploh ne omenjajo vprašanja discipline, ker takrat, ko delajo z mladino, tega problema ni. Mimo dejstva, da je vprašanje discipliniranosti največ odvisno od učitelja in staršev, pa ne moremo. Zaradi tega tudi nenehno poudarjamo nujnost povezovanja šole s starši, kajti usklajeno vplivanje staršev in šole zagotavlja najboljše dosežke.

Pri usmerjeni dejavnosti moramo biti pozorni še na en element, to je ustvarjalnost, kakor ponavadi poimenujemo učenčovo delovno iniciativnost. Želimo podpirati divergentno mišljenje, pa tudi divergentno vedenje ne sme biti vzrok za zaskrbljenost. Vemo namreč, da je ustvarjalno mišljenje divergentno, tj. tisto, ki izstopa iz modelov vedenja večine. Tudi to vemo, da so mnogi veliki ustvarjalci pogosto povzročali »disciplinske« težave v šoli prav zaradi tega, ker jih je želela šola utesniti v ustaljene modele vedenja, s čimer je zavirala ustvarjalnost. Danes želimo razvijati različne ustvarjalnosti ne glede na stopnjo zrelosti učenca. Učitelj naj bi divergentno mišljenje posebej usmerjal in ob takem delu dobival tudi pomoč. Resnica je namreč, da se spričo množice dela pogosto ne zmore sam posvetiti vsakemu posebej, večjih pa take zahteve tudi preraščajo učiteljevo usposobljenost. V tem je eno od ozadij, da uvajamo sedaj različne vrste strokovnih sodelavcev na šoli, med katere prištevamo šolske psihologe, pedagoge in socialne delavce.

Upamo, da smo vsaj delno odgovorili na vprašanja o ocenjevanju vedenja. V skladu s novim pravilnikom o ocenjevanju naj dobi najboljšo oceno tisti, ki dela, in ne tisti, ki »da mir«. To je možno odčitati iz celotnega pravilnika o ocenjevanju in ne samo iz posameznih členov.

Obenem pa je treba vedeti, da je sedanji pravilnik o ocenjevanju le korak k opuščanju ocene iz vedenja, ki ga bo v prihodnje nadomestil kratek opis učenčeve osebnosti, kar logično sledi iz sedanjega pravilnika. Če npr. ocenimo učenca iz vedenja z najboljšo oceno zato, ker dela v pionirski organizaciji, razredni skupnosti, poje v zboru, pridno pomaga doma itd., vemo to samo mi, ki mu dajemo oceno, tisti pa, ki za nami prebere tako oceno, npr. na srednji šoli, kjer učenec nadaljuje šolanje, ne more vedeti, zakaj smo ga tako ocenili. Če pa bi namesto ocene »vzorno« opisali dejavnosti v katerih sodeluje, bi na srednji šoli vedeli, kakšen je učenec.

Dokler pa imamo simbolično ocenjevanje vedenja z eno besedo, naj rabi ta predvsem kot sredstvo spodbujanja v usmerjene dejavnosti v skladu z najvišjim imperativom vsega šolstva danes, da mora biti na vseh stopnjah usmerjeno.

Audiovizualni centri — boljši vzgojnoizobraževalni proces

Sodobnega pouka si ni več mogoče zamisliti le v mejah različnih vrst govornih metod, uporabe klasične šolske table in na splošno osvojenega spravevanja za oceno. Z uporabo različnih učil, zlasti pa audiovizualnih pripomočkov, s katerimi učitelj na sodoben način podaja učencem različne informacije, se spreminja tudi tehnologija poučevanja. Pedagoški delavci se morajo prilagoditi novi miselnosti, ki jih sili, da se nekoliko spoznajo tudi s problematiko zunaj strogih okvirov tako imenovanih družboslovnih ved. Tu mislim predvsem na tiste učitelje v kadrovskih šolah, ki želijo vsestransko izboljšati učinkovitost svojega dela, pri tem pa se srečujejo s problematiko primernih učil in audiovizualnih pripomočkov ter pravilnega vključevanja le-teh v vzgojnoizobraževalno delo, s tem v zvezi pa tudi z vrednotenjem učinkovitosti novih učnih metod. Brez dvoma je obseg naštetih problematike tolikšen, da že sam po sebi presega strokovne, psihične in fizične zmogljivosti posameznika. Zato se vsiljuje rešitev, da je treba združevati strokovne moči in jim dati na voljo tudi primerno tehnično bazo. S tem so dane temeljne smernice za delo posebnih oddelkov na kadrovskih šolah, ki jih imenujemo audiovizualni centri. Razumljivo je, da delo audiovizualnega centra na takšnih šolah spreminja tudi že dolgo ustaljene hierarhične odnose med učenci in učitelji (ali študenti) in vodi predvsem k skupnemu strokovno-pedagoškemu raziskovalnemu delu.

Pomen audiovizualnega centra na taki šoli ponazarjajo tudi

tele naloge, ki naj bi jih reševalo osebje centra ob sodelovanju vseh pedagoških delavcev šole:

- sodelovanje z vsemi oddelki šole pri uvajanju sodobne učne tehnologije v strokovno-pedagoškem ter raziskovalnem delu;
- izdelava (po potrebi tudi tehnična pomoč) različnega didaktičnega materiala (software) po idejnih osnutkih pedagoških delavcev šole;
- pomoč pedagoškim delavcem šole pri uvajanju v pravilno delo z različnimi audiovizualnimi pripomočki;
- uvajanje učencev (študentov) v pravilno delo z različnimi audiovizualnimi pripomočki, ki jih bodo uporabljali med šolanjem in pozneje;
- svetovanje pedagoškim delavcem glede didaktično-metodičnih ter tehničnih lastnosti različnih učil in audiovizualnih pripomočkov;
- razmnoževanje različnega tiskanega in slikovnega, zvočnega ter slikovno-zvočnega gradiva glede na možnosti tehnične baze centra (predvsem za potrebe pedagoških delavcev šole);
- popraviljanje manjših okvar in redno vzdrževanje audiovizualnih pripomočkov;
- izposojanje audiovizualnih pripomočkov, posebno študentom za nastope in druge dejavnosti.

Večji audiovizualni center, ki bi bil pri univerzi, bi razen omenjenih nalog lahko prevzel tudi ocenjevanje novih učil in audiovizualnih pripomočkov, zlasti glede njihovih didaktično-metodičnih zahtev. Takšne ocene bi veliko pomagale ustreznim komisijam pri izdelavi

normativov, ki bi vplivali na bolj enotno opremljanje šol z učili in audiovizualnimi pripomočki. Ni treba posebej razlagati, da bi ob poenotenju didaktični opremi laže tehnično usposobili učitelje za delo z njo.

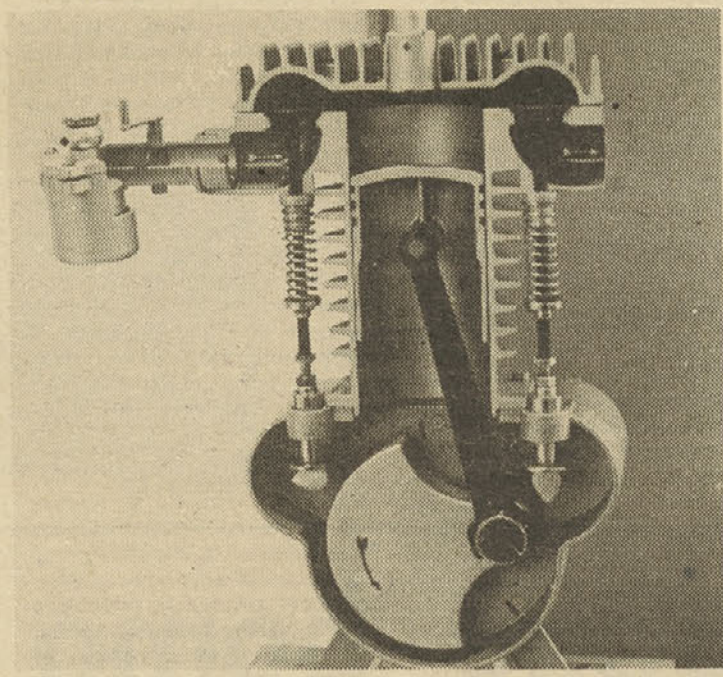
Organizacijsko naj bi audiovizualni center združeval več enot, in sicer:

- razmnoževalnico in kopirnico
- foto laboratorij s temnico
- TV kabinet (TV kabina in TV studio)
- terminalska enota, priključena na računalniški center
- razne vrste delavnic, kot so: finomehnična, strojna, lesna in podobno.

Audiovizualni center laže

deluje, če so omenjene enote krajevno skupaj, vendar pa to ni nujno. Audiovizualne centre organiziramo glede na denarne in prostorske možnosti šole. Ob koncu pa še tele pripombe: audiovizualni center v kadrovski šoli ne sme postati oddelček več. Prav tako ne sme postati servisna organizacija, ki opravlja nekatere storitvene dejavnosti. Mora se smotrno vključiti celotno dejavnost kadrovske šole in postati eden od pomembnih dejavnikov za povečanje učinkovitosti vzgojnoizobraževalnega procesa. Če tega ni mogoče uresničiti, potem tudi ustanovitev audiovizualnega centra gospodarno ni upravičena.

JOŽE TOMŠE

Bencinski motor v prerezu — nazorni pouk. Fotografija z razstave učil. — (Foto: M. Novšak)

čim bolje se bomo poznali

Občinska izobraževalna skupnost Tržič

Premalo za vse

V čem je bila 20. redna seja izvršnega odbora skupščine Izobraževalne skupnosti občine Tržič letošnjega 15. marca, običajna in v čem nenavadna?

Dnevni red je bil pester. Po pregledu sklepov zadnjih dveh sej so razpravljali o zaključnem računu za leto 1976, o začasnem finančnem načrtu za prvo polletje leta 1977; o pogodbenih obveznostih do Posebne osnovne šole Kranj, prevoznega podjetja SAP TOZD Turbus ter Mentalnogijskega dispanzerja Kranj. Govorili so še o osnutkih ali predlogih treh samoupravnih sporazumov in obravnavali informacijo o pripravi novega osnutka vzgojnoizobraževalne dejavnosti v srednjeročnem obdobju.

Dvajseta seja izvršnega odbora ni bila sklepna. Zakaj? Nekajkrat so med sejo omenili, da nekateri člani ne prihajajo na sejo. Žal ob tej informaciji nismo zvedeli tudi tega, kateri člani izvršnega odbora ravno tako neodgovorno, kdaj so razpravljali o njihovem ravnanju, kaj so storili za to, da bi bilo drugače itn.

Člani izvršnega odbora so večino gradiva dobili šele na seji, zato je bila ta tudi sorazmerno dolga.

Morda bi res kazalo, kot so dejali delegati, da bi se izvršni odbor izobraževalne skupnosti občine Tržič pogostejše sestajal. Za manj točk dnevnega reda bi bilo lažje pripraviti gradivo, pa tudi razprava bi bila lahko bolj poglobljena in vsebinska.

Ob pogovoru o problematiki, ki je bila na dnevnem redu, se je pokazalo, v kako neugodnem položaju so mnogokrat organi samoupravnih interesnih skupnosti v občinah. Njihov položaj med vzgojnoizobraževalno »bazo«, občinskimi koordinacijskim organom in republiško izobraževalno skupnostjo ni zavidljiv; težko je usklajevati pogosto menjajoča se napotila. In če vez med delavci in omenjenimi delegatskimi stopnjami ni živa, mnogi dobro zasnovani načrti propadejo ali dosežejo minimalni učinek. To bi moralo biti resno napotilo pri delu delegatskih samoupravnih organov od temeljne delegacije, prek občinske in pokrajinske do republiške.

KAKO JE POTEKALA SEJA

Ob obravnavi zaključnega računa izobraževalne skupnosti občine Tržič so ugotovili, da je bila leta 1976 dovoljena poraba po prispevni stopnji iz osebnega dohodka v višini 17.296.000 din in da jim je valorizacija osebnih dohodkov prinesla še nadaljnjih 1.495.000 din. Doseženi dotok sredstev po prispevni stopnji ali dohodek je znašal torej 18.927.928,75 din. To je za 136.928,75 din več, kot je bila dovoljena poraba za leto 1976.

Začasni finančni načrt za prvo polletje letošnjega leta je privedel tudi tržiško izobraževalno skupnost v dokaj neugoden položaj. Kakršnakoli večja dejavnost zahteva seveda novo vsoto denarja. Denarja za razširjeno dejavnost je premalo. Prav to je prizadelo tokrat tržiško delavsko univerzo, ki ima več oddelkov osnovne šole za odrasle, kot so jih predvideli in načrtovali pri delavski univerzi in izobraževalni skupnosti.

Ko so obravnavali samoupravni sporazum o združevanju sredstev za preureditev osnovne šole Jurovski dol, so ugotavljali, da je ob začasnem financiranju težko izvajati solidarnostno akcijo. Dodali so, da bi bilo treba to

zadevo sistemsko rešiti, predvsem pa doseči, da bi občinske družbenopolitične organizacije ob takih akcijah v resnici pomagale, ne samo z besedami.

Tudi ob osnutku samoupravnega sporazuma o ustanovitvi skupnosti strokovnih služb samoupravnih interesnih skupnosti občine Tržič so imeli nekaj pomislekov in vprašanj. Temeljite odgovore želijo dobiti predvsem na vprašanji: Kaj bodo pridobili izobraževalna skupnost in vzgojnoizobraževalni zavodi in koliko se bodo znižali stroški poslovanja združenih strokovnih služb? Tudi z nekaterimi določili o sistemizaciji delovnih mest v teh službah, izobrazbenih pogojih in delovnih nalogah posameznih delavcev zapisanih v osnutku, se niso strinjali.

»Smo proti zniževanju deleža za stanovanjsko gradnjo v organizacijah združenega dela s 3,60

na 3,00,« so poudarili člani izvršnega odbora. Ob že sedaj nezadostnih sredstvih za gradnjo

Vse razredne skupnosti so sprejele v svoje načrte dela tudi skrb za urejeno šolsko okolje. Da bi nalogo čim bolj uspešno izvedli, uvajamo ZELENO PATROLO. Člane ZELENE PATROLE bomo spoznali po zelenih trakovih na levem rokavu — je zapisala mentorica pionirske organizacije v posebnem obvestilu. Imeli smo srečo. Fante in dekleta z zelenimi trakovi smo srečali pri delu na dvorišču. — (Foto: Stane Jesenovec)

Osnovna šola Podbrdo

Plaz težav

Šele z zemljevidom v rokah bi si lahko ustvarili pravo podobo o svojevrstnem položaju osnovne šole Simon Kos Podbrdo. Ali veste, kje je Črna prst in da se njej nasproti dviga 1622 m visoki Porezen? Ste že prepotovali prek Petrovega brda iz Selske doline v Baško grapo? Kje so Grahovo, Grant, Rut, Stržišče, Kal, Bača, Hudajžna in Koritnica? Kraji s tako različnimi imeni... Kljub temu imajo vasi in zaselki v Baški grapi in na njenih vzpetinah z desne in leve veliko skupnega. Žal, več bridkega kot razveseljujočega.

— Temeljni problem naše doline, našega šolskega okoliša — je pojasnjeval ravnatelj Aljoša Berginc — je razselevanje. Letos imamo na matični šoli v Podbrdu 170 učencev in učenek. V Grahovu ob Bači je še zadnja podružnična šola. Obiskuje jo dvajset dečkov in deklic. Pred leti smo imeli pet podružničnih šol in kar 246 učencev na naši šoli. Če bi seštel vse, bi jih bilo blizu 400.

Kaže, da tudi letošnja številka še ni najnižja. V 15 vaseh se števílo prebivalcev zmanjšuje. Mnogo vasi nima več šoloobveznih otrok. Ne le hribovske vasi (Grant, Kal, Obloke, Porezen), tudi zaselki ob cesti (Koritnica, Grahovo) ne kažejo bistveno boljše podobe. V prvi razred smo vpisali letos po enega otroka iz Koritnice, Grahova, Ruta in Znojil. To je največja težava.

Tudi zanje moramo zagotoviti malo šolo. Vasi so po nekaj kilometrov oddaljene druga od druge in približno 20 km od matične šole. Edina rešitev je, da te otroke nastanimo za nekaj dni v tednu v Podbrdu, kjer prebivajo pri tamkajšnjih družinah.

ARJANA, DRAGO IN ŠE

34 SOŠOLCEV

Žal nam je, da ju nismo spoznali. Arjano Frelih, učenko 1. razreda in Draga Freliha iz 7. razreda. Nič manj radi ne bi spoznali še vseh 34 njunih vrstnikov. Od 36 učencev in učenek osnovne šole v Podbrdu jih teh 34 vsak dan po precej kilometrih vožnje s šolskim kombijem zagrizeno krene še po bregovih proti Rodici, Matajurskemu vrhu, Crni prsti in Poreznu. Pod Porezen hodita vsak dan Arjana in Drago. Osem kilometrov navzdol in osem nazaj. Od doma do kombija imata to pot. Drago šest let med zimo ni ostal doma ali v dolini. Šele letos se je ob največjem snegu pridružil sestri in v dolini počakal nekaj dni, da je bila pot za njun Porezen spet prehodna.

LE PO EN ODDELEK

— Sedaj smo pri drugi težavi — je pristavil ravnatelj — ker

imamo na naši šoli le po en oddelček vsakega razreda. Nastal je kadrovski problem. Zaradi premajhnega števila ur ne moremo za vse predmete zaposliti ustreznega predmetnega učitelja. Nekaj kolegov nas je že zapustilo. Razumemo jih, da raje poučujejo v večjem središču le svoj predmet, kot pa da se pri nas pripravljajo za vsako uro posebej. In ne le za en predmet. Nekaj sreče pa smo vendarle imeli, zato imamo sistemizirana delovna mesta kar dobro zasedena. Še pred dvema letoma smo bili kadrovsko najbolj zasedena šola v tolminski občini.

Učitelje zaposlujejo tudi v podaljšanem bivanju, toda ta različica je, žal, le polovična rešitev. Že pred dvema letoma smo dali program za prehod na celodnevno osnovno šolo. Pri nas bi bila smotrna edino taka šola. V mnogočem bi izboljšala sedanje razmere. Učitelji bi pri pouku, interesnih dejavnostih in samostojnem učenju ostajali le pri svojem snovnem področju, v interesnih dejavnostih pa bi sodelovali vsi otroci. To bi bilo še posebno pomembno za učence, saj so danes vsi vožnji na tem področju zelo prikrajšani. Ne morejo se vključevati v pestro dejavnost pionirske organizacije, ker so odvisni od voznega reda.

KAJ PA SOLIDARNOST?

Težave majhnih šol, predvsem premajhno razumevanje za njihov poseben položaj, se kažejo tudi na občinski izobraževalni skupnosti v Tolminu. V Podbrdu menijo, da za plačilo dela, ki ga opravijo na njihovi šoli, ne morejo veljati enaka merila kot za večje šole v središčih. To enačenje v nekaj letih kadrovsko oslomaši majhne šole. Da je to res, dokazuje prav podbrdska šola. Če hočemo tudi na takih šolah zagotoviti kakovosten pouk, je treba pri denarnem ovrednotenju upoštevati posebne razmere, v katerih delajo učitelji.

Odnos do majhnih šol kažeta tudi odločitvi šolskega centra

stanovanj prosvetnih delavcev, bi ta sprememba v razporeditvi skupnih sredstev za stanovanjsko izgradnjo pomenila še poslabšane možnosti za sprotno reševanje stanovanjske problematike prosvetnih delavcev.

S. J.

Kaj pravijo organizacije združenega dela

O samoupravnem sporazumu o temeljih načrta izobraževalne skupnosti Slovenije za obdobje 1976—1980 razpravljajo v organizacijah združenega dela. Posamezne organizacije so tudi že poslane svoje pripombe k samoupravnemu sporazumu ali pa zahtevajo pojasnila o posameznih členih, številkah in postavkah.

Naj navedem nekatere pripombe: — Ta skupnost mora načrtovati sredstva sorazmerno z večanjem združenega proizvoda. Po predlogu je namreč preveč sredstev namenjenih za izobraževalno skupnost Slovenije. Prispevne stopnje za občinske izobraževalne skupnosti naj bodo usklajene s poprečno republiško prispevno stopnjo.

— Kadrovska politika predvideva preveč novih pedagoških delavcev, prav tako pa se ne sme preveč povečati število zaposlenih zunaj vzgojnoizobraževalnega procesa, predvsem v administraciji.

— Prispevna stopnja za vzgojo in izobraževanje je previsoka in naj bi ostala enaka, kakor je bila do sedaj. (Doselej 10,20 — odslej 13,50.)

— Preveriti je treba sposobnost slovenskega gospodarstva glede financiranja preobrazbe srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje. Izvede naj se vsebinska, ne pa tudi materialna preobrazba.

— Potrditi je treba samoupravni sporazum o temeljih načrta izobraževalne skupnosti Slovenije za obdobje 1976—1980 — prispevna stopnja 11,53 % in ne 13,50 %.

— Samoupravni sporazum sprejemamo s pripombo, naj se okrepi izobraževanje za tehnične poklice in produktivne dejavnosti.

To je nekaj pripomb delovnih organizacij iz naše proizvodnje. Ena od šol pa med drugim piše: — Zbor ugotavlja, da je rast sredstev, predvidena v srednjeročnem obdobju, glede na pomembnost področja zelo skromna. Za svobodno menjavo dela je nujen pogoj oblikovanje cene vzgojnoizobraževalnih storitev, ker bomo le tako lahko predvideli realni dohodek na

področju družbenih dejavnosti. Koordinacijski odbor za družbeno načrtovanje pri Republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije trdi: — Predvidena rast sredstev je razmeroma skromna; preobrazba srednjega šolstva je prvenstvena planska naloga.

Te odlomke pripomb navajam zato, da bomo uvideli, kako smo pri sporazumevanju v združenem delu pravzaprav šele na začetku poti. Kako malo se poznamo in kako težko odločamo drug o drugem. Cena storitev — da, to je ena izmed trdnih postavk. Jasno pa bi nam moralo biti tudi to, koliko je posamezna storitev pomembna. Kaj lahko opustimo in česa ne smemo.

Povečan obseg vzgojnoizobraževalnih dejavnosti terja tudi več sredstev. Toda ta povečan obseg smo doslej v glavnem nalagali na ramena izvajalcev!

Organizacije združenega dela iz proizvodnje so v večini primerov jasno povedale, da ne zmorejo povečati prispevne stopnje. Skrajna štednja — to pomeni na prosvetnem področju, ki varčuje že lep čas — omejevanje. Kaj in kje omejiti? Odgovor: — Naj odpade tisto, kar je najmanj nujno! V nasprotju s tem pa načrtujemo večje število ur za malo šolo, načrtujemo celodnevne šole, pod nujno načrtujemo usmerjeno izobraževanje! Šolanje v srednjih šolah nadaljuje 90 % učencev, kar imamo uspeh in ponos družbe; ena izmed organizacij združenega dela pa je poslala pripombo, da je to občutno preveč! Težka je pot do spoznanja — in kot kaže, bo še težja pot do uresničitve načrtov na področju vzgoje in izobraževanja. In vendar so načrti sodobni, napredni, in kot je družba prepričana — tudi nujni. Vendar tisti del družbe, ki se mu pravi proizvodnja, trdi, da ne zmore več vseh bremen, ki mu jih nalagajo rastoče družbene službe, kot so: vse večja administracija (birokracija) — in žal tudi zdravstvo in šolstvo. Tudi najboljši in najpopolnejši dogovori na žalost sami po sebi ne obrodijo materialnih osnov.

N. MAURER

KONČNO SPREMEMBA

— Samoupravni odnosi med šolo in občinsko izobraževalno skupnostjo niso bili taki, kot bi morali biti — je povedal ravnatelj Aljoša Berginc. Deloma je tak položaj posledica izrednega stanja, v katerem je že skoraj leto dni tolminska občina. Izobraževalna skupnost je imela velike težave sama s seboj. Ni bilo strokovnega sodelavca, ki bi vzpostavil vez med skupnostjo in vzgojnoizobraževalnimi ustanovami. Resna napaka je bila storjena pri sestavi izvršnega odbora skupščine, saj je bilo od desetih sklicanih sej kar osem nesklepčnih. Tako so ravnali delegati iz gospodarstva. V zadnjem času urejajo tudi to zadevo. K boljšemu sodelovanju bo prav gotovo pripomogel novi strokovni sodelavec. Ponovno bo oživelo sodelovanje med šolami in skupnostjo in upamo, da tudi sodelovanje med posameznimi šolami. To je bilo pred leti zelo razvito.

Nič me bolj ne boli, kot to, da prosvetni delavci ne nastopamo skupno in z dogovarjanjem ne pripomoremo k reševanju težav, ki se pojavljajo pred nami. Mnoge med njimi so za vse enake.

STANE JESENOVEC

Prijave do 15. maja

Odbor Male Groharjeve slikarske kolonije Škofja Loka — Smederevska Palanka razpisuje pod pokroviteljstvom Skupščine občine Škofja Loka, kulturne in krajevne skupnosti Škofja Loka, Muzeja Škofja Loka, Zveze prijateljev mladine SR Slovenije, Zavoda SR Slovenije za šolstvo — organizacijska enota Kranj in organizacij združenega dela občine Škofja Loka JUBILEJNO MALO GROHARJEVO SLIKARSKO KOLONIJO JUGOSLAVIJE.

Kolonija na temo LIKOVNA UPODOBITEV ŠKOFJE LOKE bo letos od 3. do 5. junija v Škofji Loki.

S to kolonijo se bodo vključili sodelujoči pionirji-likovniki iz vse Jugoslavije v praznovanje 35-letnice ustanovitve pionirske organizacije pod geslom Jugoslovanskih pionirskih iger Narava — zdravje — lepota in 85. rojstnega dne tovariša Tita.

Tehnike slikanja so proste. Risalne liste velikosti 40 x 60 cm bo priskrbel organizator. Ves drug pribor naj udeleženci prinesejo s seboj. Ob koncu kolonije bodo likovna dela razstavljena. Vsi udeleženci bodo prejeli priznanja za sodelovanje.

Vodstva pionirskih odredov naj izberejo po tri pionirje-likovnike od 5. do 8. razreda osnovne šole.

Prijave pošljite do 15. maja leta 1977 na naslov: ODBOR MALE GROHARJEVE SLIKARSKE KOLONIJE, ZAVOD SRS ZA ŠOLSTVO — ORGANIZACIJSKA ENOTA KRANJ, OLDHAMSKA 3, 64000 Kranj.

Potne stroške za pionirje bodo plačale šole, mentorjem-likovnim pedagogom pa tudi stroške bivanja v Škofji Loki.

Pionirji iz oddaljenih krajev bodo gostje pionirjev-domačinov.

S. J.

tem bolje bomo delali

kultura

Gledališče

55-letnica Šentjakobskega gledališča

Krstna predstava Rokovnjačev, ljudske igre v petih dejanjih z epilogom, mladega dramatika Pavleta Lužana

Dramatik Pavle Lužan, ki vstopa v dramaturgijo Jurčičevega in Kersnikovega dela na tla ljudske igre, je vsekakor ime, ki veliko obeta. Cesar nista dosegla Govekar in Finžgar — pronikniti v psihološko in dramaturško sklenjeno, poglobljeno besedilo brez cenenih priveskov in pomagala, to se je v dobru meri posrečilo Lužanu. Lahko trdimo, da je vzel samo posodo na posodo, vanjo — v okvir 19. stoletja, pa vlijl novo vsebino. Učitelj se ne bosta sramovala učenca pa tudi Kersnik in Jurčič se v grobu ne bosta obrnila.

Zanimale so me predvsem tiste plasti, ki se neposredno nanašajo na družbeno sestavo, kakršna najde svoj odsev v današnjem kmetstvu in razslojevanju vasi. Čas francoske okupacije je takratnemu kmetu prinesel nekaj liberalističnih obetov, ki so se spretno kazali iz vladajočih kulis. Nande in njegovi rokovnjači so v svoji nemoči krojili razmere in nanje vplivati, povsem izobčeni, čeprav »jemljejo bogatim in dajejo revnim«, kar je naivni in robinhoodski, iluzorni način (pa vendar drzen, skrivnosten in mikaven) za poseganje v svet krivic. Krojiti zakon po svoje in tragično končati, pa vendar zasejati seme osveščenja in upora, je nit, ki jo najdemo tudi v gibanjih današnjega časa. Graščak, sodnik in oskrbnik so predstavniki tistega sloja, ki ga ima vsako obdobje in poskušajo igrati posrednike med ljudstvom in močnimi oblastniki. Seveda je njihova blaginja tolikšna, kolikšni sta njihova bistrovidnost in prilagodljivost. Moralno in intelektualno prebujen, vendar povsem skorumpiran usahne ta sloj, ko usahne moč, s katero se napaja. Blaž Mozol, ki peha svojo veliko in trdno kmetijo v propast, je koketnež, vohlač, spletkar in preveti vso težo na ramena žene Mozolke. Mozolka, odločna, bistrovidna in samozavestna kmečka ženska je lik, kakršnega najdemo v Gadjem gnezdu Vladimirja Levstika, le s to razliko, da je Levstikova junakinja simbol, tendenca, poosebljenje svetlega, odraslega, Lužanova Mozolka pa je manj bodra, bolj trpka, bolj nemočna, manj optimistična. Zanimivo je, da se epilog Rokovnjačev idejno ujema z Gadjim gnezdom (napisanim ob koncu I. svetovne vojne), saj Mozolina hčer Polonica posadi v sina seme upora in kljubovanja z besedami: »Le glejte, da na Mozolovini nikdar ne bo mrtvo in da nam zemlja ne bo šla v nič!« Narodnoobrambnemu izročilu se pridruži še dih zavezujočega kmetstva, korenin v zemlji, rodu, ki vztraja.

Lužan je razgalil, oklestil, osvobodil in toliko demitiziral, da je sicer (žal) prvotno besedilo izgubilo tipiko, slovenskost in postalo širše sprejemljivo, saj mu je odzvel folklorne, pretirane čustvene elemente. Današnji kmet, ki ga oblikujejo pljuski industrializacije in porabništva, izgublja patriarhalno vez z zemljo, nosi jo bolj v zemljiški knjigi kot v srcu.

Psihološko prepričljiv in izrazit lik je podal Jože Logar v vlogi Nandeta, ki je modre krvi in grajskega rodu. Izdajal ga tisti, s katerimi je delil plen, gozd in slamo, tisti, ki se jim je pridružil, da bi za njim podobne delal dobro. Farsa osebne bolečine in tujstva, ki se kaže po naših zdomskih vaseh v drugačnih niansah! Sonja Pavšičeva kot Mozolka je po-

Izbrana razstava učencev jugoslovanskih osnovnih šol

Od 4. do 31. letošnjega marca sta spodnji hodnik in stopnišče Pionirske knjižnice v Ljubljani izpolnjena z likovnimi deli otrok iz štirih jugoslovanskih republik — Hrvaške, Makedonije, Slovenije, Srbije in Vojvodine. Razstava je za prikaz te dejavnosti v medrepubliškem obsegu po številu eksponatov skromna, zato pa ob zelo strogem izboru tem bolj zgovorna. Nastala je povsem spontano, kot je povedano v spletnem dopisu organizatorice in likovne pedagoginje iz Kranja Jolande Pibernikove: na temelju prijateljske pomoči in sodelovanja med likovnimi pedagogi osnovnih šol iz različnih krajev Jugoslavije zato, da bi izmenjali strokovne izkušnje in izboljšali tovrstni pouk.

Stiki med sodelavci nastajajo v krogu zagrebške revije Modra lasta in ob srečanjih v Novem Sadu, kjer z močno tradicijo na tem področju deluje Center za likovno vaspitanje dece i omladine Vojvodine. Če sledimo razvoju likovne vzgoje pri nas, je zanimiva ugotovitev, da prevzemajo pobudo in vodenje predmetni učitelji — za razliko od prejšnjih let, ko so za reformo likovne vzgoje in še dobro desetletje po njej vidno delovali predvsem diplomanti visokih šol, tj. akademij za likovno umetnost. Tema sedanje razstave je tradicionalna vsakoletna tema natečaja revije Modra lasta »Svet oko mene« in daje otroškemu izpovedovanju velike možnosti; vemo, da je ponavadi najbolj intenzivno in prepričljivo upodobljeno okolje, ki je ustvarjalcu najbolj znano, obenem pa je tako izbrana tema toliko široka, da si v njej lahko razsežnostih vsak lahko najde svoje posebno področje zanimanja. Na razstavi vidimo zgodovinske in folklorne prizore, pokrajine, vedute, hiše in interiere,

tihožitja, portrete, figuralne kompozicije, rastline, živali in posamezne predmete. Pestra je tudi izbira tehnik; ob navadno uporabljenih perorisbah, temperah in akvarelih najdemo še

primere laviranih risb, zahteven barvni linorez, z otroki težko izvedljivo jedkanico in gipsoreze ter celo miniaturne formate tapiserij. Tehnični problemi pa nikjer niso obvladovani na račun izpovednosti, temveč jo celo podpirajo. Tako pomenijo posebno pretnja. Na razstavi vidimo zgodovinske in folklorne prizore, pokrajine, vedute, hiše in interiere,

da ne omenimo poln in odrsko zrel lik. Žal oder ni dopuščal razmaha rokovnjaških pretepaških večšin, ki jih je večje posnela televizija, ob spopadu dveh svetov in lovu na upornike. Z ljubkostjo, neposrednostjo in svežino poživilja Rezika (Dragica Potočnjak), Blaž Mozol, ki ga je s profesionalnim zamahom izoblikoval Drago Razboršek, pa je dal predstavi svojevrstno barvitost.

Ob častitljivem jubileju Šentjakobskega gledališča lahko ugotovimo, da odpira ta ustanova nova pota mladim piscem, ki poleg že rahlo odmaknjenih ljudskih iger (Deseti brat, Sosedov sin, Domen, Jurij Kozjak) kljub že obdelani tematiki vnašajo obet za novo, izvirno ljudsko igro, ki bo zajela današnji utrip podeželja.

Na odru je ob svoji 25-letnici gledališkega dela odigral kratek prizor tudi nestor Šentjakobskega gledališča Ivan Keber, ki je eden pionirjev te ekipe navdušencev. IVAN CIMERMAN

Film

Vdovstvo Karoline Žašler

Vprašujemo se, kaj naredi življenje tako prostaško, kakor smo ga videli v filmu Vdovstvo Karoline Žašler? Ali je človeška vrednost resnično tako pomanjšana, da je samo še odsev materialnih potreb, ki zadovoljujejo človekovo nagnost? Kakšen je ta svet, ki obljublja človeku osvoboditev, v resnici pa sprošča samo biološko slo po bivanju? Ali uživanje, ki ga prinaša do kraja zmaterializirano življenje, krepki lakoto samo po tisti pesmi, samo po tistih odnosih in takih ljudeh, ki jim je vzrok in smisel vsega pohlep ali škodoželjnost? Ali je človek samo mehanizem grobih čutov in je žrtev tega mehaničnega žrtja in pitja in življenjskega tempa, v katerem delamo, da bi žrli in pili in se imeli radi samo toliko, kolikor se lahko drug z drugim pozabavamo? Ali lahko v takih razmerah ženska, kot je Karolina Žašler, sploh doseže kako človeško uresničitev, celo tako osnovno, kot je imeti in vzgajati otroka ter se z njim zaščititi pred hlastanjem po njenem telesu — kot da je telo še poslednja vrednost, ki jo poznamo in ki jo še lahko oblatimo?

Ta pekel življenja nam je znan iz nekaj domačih, jugoslovanskih filmov, ki ga prikazujejo z umetniško silovitostjo in gledalca utesnjujejo v pravo resignacijo. Prav zaradi tega jih nimamo več priložnosti videti, ker se bojimo, da obup ne povzroča gledalčeve preobrazbe k volji po življenju in ker preresnično prikazujejo vzroke profanacije življenja. »Kuga« zavesti, človeka in družbe je v njih tako jasna, da vsak gledalec začuti v sebi krivdo zanjo in skuša ubežati tej muki, s katero ga film obremenjuje. Čeprav teh filmov ne vidimo več, postajajo sadovi njihovih ustvarjalcev stil in učinkovita tehnika, v kateri pa ni navdiha.

»Vdovstvo Karoline Žašler« daje dober vtis, ker tako hitro pozabljam umetnine groteskno tragičnega »črne« filma, ki je zavržen in nezaželen. Toda filmu bi delali krivico, če bi ga sodili po preteklih izvrstnih delih jugoslovanske kinematografije. Žal pa mi je, da je subtilna figura ženske, ki doživlja svet, kakor se o njem vprašujem na začetku tega sestavka, postala samo temelj za film, v katerem je njena zgodba lepo in učinkovito posneta ter izvrstno odigrana. Umetnina najbrž nastane zato, ker je vsak njen izraz ekonomično in doživeto usklajen z razodetjem bistvene resnice človeka in življenja. Veliko pa izgubi, kadar želi biti scena ali sekvence vrednejša od tega, zaradi česar je postavljena pred oči, na filmsko platno ali oder. Prav zato je film Vdovstvo Karoline Žašler poprečno dobro delo, ni pa umetniško. Tragično bistvo zmaterializiranega in podivjanega okolja, v katerem postane človek žrtev lastnega razvrednotenja, je v filmu nakazano, ne pa razgaljeno. To pa bi zahtevalo od režiserja in producenta pogum, da se sooči s posledicami, ki so doletele »črne« filme naše kinematografije.

Izredno igrano Milene Zupancičeve v vlogi Karoline prekriva govorica sekvenc in prizorov, ki se izmikajo izpovedi trpljenja neke ženske in gnusa do sveta, v katerem živimo, in tako ekranizacija ni prodrla v resnično doživljanje Karolininega vdovstva, ki ga je igralka izpovedala. Kakor da za film ni pomembna logika notranjega doživljanja, v katerem razpada občutljiva ženskost, ampak je dovolj, da včasih pogledamo nekaj dogodkov, ki opisujejo to, kar kamera sodobnega filmskega ustvarjalca rada vidi. Režiser je zamudil priložnost, da bi umetniško izpovedal intimo neke ženske, in premalo upošteval igralniko sposobnost zaživet v nekem liku tako, da ga razumemo in doživljamo v vsej identiteti človeškosti. V njej občutimo uresničeno znanega igralskega pravila, da morajo igralci svoje, četudi še tako negativne vloge razumeti, spoštovati in vzljubiti kot resnične ljudi. Ali velja to pravilo samo za igralce? In ali velja samo na filmskem platnu ali gledališkem odru?

SAMO SIMČIČ

Iz likovnega sveta

Grafika Gorazda Šefrana

Avtor današnje podobe je akademski slikar, specialist za grafiko in profesor te stroke na Šoli za oblikovanje v Ljubljani. Pripada mladi generaciji, pred nedavnim pa je njegova grafika zbudila posebno pozornost kritike na razstavi La jeune gravure contemporaine v Parizu. Seveda pa to ni najvišje priznanje, ki ga je bil grafik doslej deležen.

Šefran obravnava v svojem delu okolje, kjer so se znašle stvari, ki za okus poprečnega gledalca niso ne lepe ne zanimive: ruševje, suhe bilke, lomljene deske, razmetana oblačila in ostanki človeške podobe kot lupine mavčnih odlitkov. Umetnik jih je dvignil iz njihove zavrženosti, ko jim je s svojim humanim odnosom spoštljivosti in sočutja ter mojstrskim obvladovanjem likovnih prvin in tehničnih sredstev vlijl toliko intenzivnega življenja, da so postale zelo opazne, pomembne in celo lepe. Z napeto koncentracijo je na podobi ustvaril iz njih estetski red, kjer se v pestro razgibanem sozvočju čustvenih in racionalnih vzgibov družijo mnoga likovna izrazila: čvrsta arhitektonika, dramatični ritem svetlob in senc, dinamična linija, izrazita plastičnost in diskretno uporabljene nevtralne barve. Z iznajdljivo fantazijo se ti elementi tenkočutno prelivajo podobno kot zvoki instrumentov v glasbeni kompoziciji, ki ob vsej raznolikosti ustvarjajo enovito, sugestivno celoto z določenim ozračjem. Kakor grafik ni skušal privlačevati z dopadljivo motiviko tako tudi pri realizaciji ni iskal vsiljivih poudarkov bodisi z deformacijami oblik, bodisi s šokantnimi barvami. Detajli so pravzaprav upodobljeni povsem realistično in se naravno prepletajo. Misel in izvedba, to je vsebina in oblika, sestavljata organsko celoto, kar je značilno za izvirne, enkratne stvaritve.

Če bi hoteli to samoniklo, moderno in klasično delo hkrati uvrstiti v kak — izem, bi bila morda najprimernejša oznaka fantastični ekspresionizem, za katerega imamo pri nas že tradicijo v raznih obdobjih in vrsteh umetnosti (pozni Jakopič, zgodnji Jakac, brata Kralj, Lojze Spacapan, France Mihelič), ki pa je v Evropi predvsem značilen za umetnost severnih dežel.

Verjetno bi kdo, ki mu je svet Šefranovih grafik a priori neprijeten, temen in tuj, menil, da je upodabljanje teh dotrajanih stvari odsev pesimističnega pogleda na življenje. Vsekakor pa je prej pesimistično obravnavati pojave, ki splošno veljajo za lepe, z omaložujočo ciničnim odnosom, jih prikazovati kot absurdne ali jih skriti na golo, brezizgledno eksistenco. Gorazd Šefran nam v svojem dovršenem, poetsko-dramatičnem likovnem jeziku, v času, ki hlepi po užutkih, samo sočutno govori: Memento mori!

Gorazd Šefran: Varuhi trav, barvna litografija

In še nekaj o tehniki tu reproducirane grafike. Litografija je primer ploskega tiska, kjer se barva pri tiskanju navaja na plosko, porisano površino litografskega kamna — za razliko od visokega tiska, kjer se odtisne s površine reliefno obdelane plošče matrice, in od globokega, kjer se iztisne iz graviranih vdolbin. Princip litografije temelji na odbijanju vode in maščobe; kjer je kamen navlažen z vodo, ne sprejema masne tiskarske barve, sprejema pa jo na mestih, ki so bila porisana z masno litografsko kredo ali tušem, kamor voda pri navlaževanju ni mogla prodirati. — Objavljeni grafični list vsebuje kombinacijo več litografskih tehnik: prvotno, kjer so bile temine risane s prejšnjimi risali, nadalje brušenko, kjer so bile svetlobe strgane in polirane s površine premazane z masnim asfaltinim lakom, in fotografski postopek, kjer so bili deli kompozicije s kemikalijami preneseni s fotografskega posnetka; obenem pa je litografija še barvna in je barva odtisnjena z drugega kamna na isti grafični list.

Navedeni tehnološki podatki so seveda preskopi, da bi lahko rabili kot navodilo za delo; pripomogli naj bi samo k razumevanju podobe. A. C.

Razstava ob 70-letnici A. Ingoliča

V Prešernovi dvorani SAZU bodo priredili v sodelovanju z NUK jubilejno razstavo ob 70-letnici pisatelja Antona Ingoliča. Kdor je videl poprej pisatelju posvečeno oddajo na televiziji, ki jo je pripravila Jovita Podgornik, je lahko našel na tej razstavi tehno dopolnilo. Bogata bera mladinskega leposlovja in leposlovja za odrasle že sama po sebi govori o plodovitosti pisatelja: število natisov in ponatisov, njegovih knjig bi v seštevku dalo približno 700.000 izvodov. Pomisliti je treba, da so bili številni romani in povesti Antona Ingoliča prevedeni v tuje jezike.

Razstava v Prešernovi dvorani odpira obiskovalcu pregled nad pisateljevim delom, nad knjižnimi natisi, ponatisi, deloma v revialiko in prikazuje prevedena dela. Človek nehoti občuduje delovno in ustvarjalno vnemo človeka, ki je dolga leta predano opravljal profesorski poklic, razdal znanje in prenašal ljubezen do literature na mladi rod, a je ob vseh naporih našel čas in moč, da je sproščal tako plodno svoja pisateljska hotenja. Vpogled v tisto vitrino na razstavi, ki ponazarja »pisateljevo delavnico«, kaže na ustvarjalca, ki skrbno, načrtno in premišljeno obravnava pereče probleme vsakdanjosti, včasih pa poseže tudi v zgodovino. Ingoličev namen je vseskozi konstanten: teži k realizmu in k humanističnemu pojmovanju človeka, je socialno zavzet in zna prisluhni sodobnemu. 70-letnica Antona Ingoliča je z njegovim življenjskim leposlovnim delom tudi spodbuda, da bi dobili jasnejšo podobo o pisateljski zmogljivosti in mestu, ki ga ima Anton Ingolič v slovenski književnosti. I. G.

ciozno izdelanih, svežih perorisbah.

Izstopajo pretanjeno izdelani barvni linorezi otrok osnovne šole Marija Vlačič iz Labina. V tej tehniki, kjer je treba veliko predvidevati in poskušati, je pedagog Emil Bobanović-Colić dosegel rezultate, ki presegajo poprečne otroške zmogljivosti ter so možni le ob posebnih zavzetosti pedagoga in resnično nadarjenega otroka.

Privlačna zanimivost so tudi gipsorezi učencev osnovne šole G. Petrov iz Skopja — tako po likovnih konceptih kot po tehnični izvedbi. Posebnost eksponatov iz Pule so solidno podani motivi uporabne umetnosti: starinske ure, rožete in preslice. Svoje ožje okolje z motivom interiera Pionirske knjižnice pa so na velikih formatih skupinskih podob v temperi širokopotezno prikazali mlajši učenci Pionirskega doma. Ob razstavljeni podobi v skrbnem aranžmaju razstave funkcionalno dopolnjujeta arhitekturo razstavnega prostora.

Kot pomanjkljivost te živahne razstave pa bi navedli, da gledalec pogreša podatke o starosti avtorjev, kar utegne predvsem motiti obiskovalce, ki ne poznajo razvoja otroške risbe, in tudi pedagoge, ki bi si želeli pridobiti praktičnih izkušenj. Ne enim ne drugim pa s tem ni zmanjšan estetski užitek, ki ga dajejo iskrene in sproščene stvaritve malih ustvarjalcev. TINCA STEGOVEC

uspešni pedagog Djerd Boroš. Črta je v jasni in strogi tehniki jedkanice tem bolj čista, prizadeta in živa ter z možnostjo večstopenjskega jedkanja smiselno diferencirana. Vsekakor je jedkanica na razstavah otroških del redek pojav, saj so zelo redke materialne možnosti in morda tudi redka pripravljenost, da se pedagog odloči za to naporno delo z otroki.

Kot drugo presenečenje bi navedli izjemne koloristične dosežke otrok osnovne šole Simon Jenko iz Kranja, ki jih vodi Jolanda Pibernik. Žanrski

prizori so podani s posebno barvno kulturo: barve so dosledno uporabljane kot izrazno sredstvo in imajo ponekod že kar simbolno vrednost. Naj omenimo podobo Obiranje sadja v žarečih, delikatno mešanih toplih barvah, hladno ozračje interiera V pisarni in sočno modro zeleno podobo Košnja. Učenci Mete Bergantove z iste šole se odlikujejo po minu-

Stališča in sklepi predsedstva CK ZK Slovenije o nadaljnji preosnovi vzgoje in izobraževanja

Predsedstvo CK ZK Slovenije je razpravljalo o aktualnih vprašanih vzgoje in izobraževanja; pri tem je posvetilo temeljno pozornost dosedanjemu uresničevanju kongresnih izhodišč reforme vzgojnoizobraževalnega sistema in marksistični idejni usmerjenosti vzgoje. Razpravo je zlasti spodbudilo gradivo komisije izvršnega sveta skupščine SR Slovenije za reformo vzgoje in izobraževanja, ki ga je posredovala v javno razpravo socialistična zveza delovnega ljudstva Slovenije. Gradivo je imelo med delovnimi ljudmi in občani velik odmev in je omogočilo več pobud, dopolnil in novih rešitev.

Dokumenti X. kongresa Zveze komunistov Jugoslavije in VII. kongresa Zveze komunistov Slovenije so reformo vzgojnoizobraževalnega sistema v procesu celotne preosnove družbe postavili kot tisto nalogo, ki mora delavcem omogočiti tudi na tem področju družbenega dela uresničitev njihovih interesov in potreb, zlasti za dvig splošne izobraževalne ravni vseh delavcev in občanov ter njihove strokovne usposobljenosti za delo in samoupravljanje. Delavci v organizacijah združenega dela mora uveljaviti kot odgovorne nosilce izobraževalne politike in reforme vzgoje in izobraževanja.

Predsedstvo Centralnega komiteja zveze komunistov Slovenije je zato, da bi jasneje opredelili nadaljnje naloge, pospešili in zagotovili uresničevanje kongresnih izhodišč reforme vzgoje in izobraževanja, sprejelo taka stališča in sklepe:

1. Reforma vzgoje in izobraževanja, samoupravno organiziranje vzgoje in izobraževanja in boj za samoupravne socialistične družbenoekonomske odnose na temelju ustave in zakona o združenem delu terjajo, zaradi svoje zahtevnosti, celostnosti in dalekosežnosti, nenehno sistematično in organizirano delovanje ter idejni boj zveze komunistov in vseh drugih organiziranih socialističnih sil.

Komunisti v temeljnih samoupravnih organizacijah in skupnostih morajo politično bitko za reformo, zlasti v njenih konkretnih akcijah in manifestacijah, tudi vnaprej dosledno voditi in bojevati na temeljih jasne in dolgoročne idejnopolitične usmeritve, ki jo določajo sklepi in stališča X. kongresa Zveze komunistov Jugoslavije in VII. kongresa Zveze komunistov Slovenije. Zlasti so dolžni uveljavljati idejnopolitična izhodišča reforme vzgoje in izobraževanja med samimi prosvetnimi delavci ter v strokovnih in raziskovalnih organizacijah. Svoje delo morajo zastaviti in usmeriti tako, da bo pripravljanje in uresničevanje vzgojnoizobraževalnega sistema iz dosedaj pretežno prosvetnih okvirov in okolij preraslo v najširšo družbeno akcijo vseh družbenih sil in organizacij z jasno opredeljeno odgovornostjo samoupravnih organizacij in skupnosti kot temeljnih nosilcev reforme tega sistema. Organizirane socialistične sile z zvezo komunistov na čelu so dolžne predvsem utrjevati spoznanja in graditi zavest o vsebinskih smotrih reforme ter organizirati akcijo v organizacijah združenega dela in samoupravnih skupnostih, da bodo sposobne prevzeti skrb in odgovornost za oblikovanje ustrezne politike izobraževanja in vzgoje ter usposabljanja kadrov kot sestavni del njihove razvojne politike in razvoja celotne družbe ter skupno z ustreznimi organi in organizacijami družbenopolitičnih skupnosti tudi polno odgovornost za njeno uresničevanje.

2. Temeljni pogoj za učinkovito preobrazbo vzgojnoizobraževalnega sistema izobraževanja za delo in z delom je reševanje temeljnih vprašanih in skupnih interesov samoupravnih organizacij in skupnosti ter delavcev s tega področja družbenega dela v svobodni menjavi dela. Premalo uveljavljen način in nerazvita vsebina reševanja skupnih zadev v svobodni menjavi dela je izraz še vedno neutrujenega spoznanja in nedoslednega upoštevanja pomena in prispevka družbenih dejavnosti k rezultatom dela in gospodarjenja v materialni proizvodnji ali in še posebno vzgoje in izobraževanja kot kakovost-

nega dejavnika razvoja in pomembnega produkcijskega dejavnika za ustvarjanje in pridobivanje dohodka v organizacijah združenega dela. Boj za večjo produktivnost in dohodek mora postati hkrati boj za potrebno znanje in usposobljenost za opravljanje dela.

V Socialistični republiki Sloveniji zaostajamo zlasti pri konkretni družbenoekonomski, organizacijski in strokovno pedagoški obdelavi vsebine takšnega sistema usmerjenega izobraževanja, ki bo omogočal permanentno izobraževanje. Nimamo še dovolj konkretno rešenih vprašanih družbenoekonomske vsebine tega koncepta in izdelanih poti uresničevanja permanentnosti v izobraževanju, zlasti poti izobraževanja ob delu in z delom. Prav tako tudi še ni odpravljena neusklajenost med poklicnimi šolami, srednjimi strokovnimi tehničnimi in srednjimi splošno izobraževalnimi šolami kakor tudi z visokimi šolami ter iz celotnega sistema izločenim izobraževanjem odraslih.

3. V nadaljnjem procesu samoupravnega organiziranja moramo zagotoviti odločujočo vlogo delegatov uporabnikov v svetih šol o vseh vprašanih, o katerih se v svobodni menjavi dela odloča, o oblikovanju kadrov v skladu z zahtevami procesa dela in o materialnih pogojih dela in razvoja vsake vzgojnoizobraževalne organizacije. Zaradi ustreznosti samoupravnega položaja in učinkovitosti tega delovanja delegatov uporabnikov v svetih šol je treba zagotoviti, da bodo le-ti resnično predstavljali in zastopali neposredne interese delavcev v organizacijah združenega dela ali določenega področja družbenega dela za uresničevanje vzgojnoizobraževalnih programov in smotrov, zlasti pa omogočiti, da bodo delavci v temeljnih organizacijah združenega dela odločali o sredstvih, ki so potrebna za te programe ter o prednostnih nalogah.

Delegati uporabnikov v visokošolskih organizacijah združenega dela so marsikje že postali pomemben dejavnik izobraževalne politike, okrepi in poglobiti pa je treba njihovo vlogo tudi v vseh drugih izobraževalnih organizacijah in še posebno v svetih vseh srednjih šol pa tudi mnogih visokih šol, kjer njihova vloga še ni prerasla formalnih okvirov.

4. Ob vsestranskih prizadevanjih za razvoj samoupravljanja v vzgojnoizobraževalnih organizacijah morajo komunisti posvetiti vso pozornost uveljavitvi ustvarjalne vloge učencev in študentov pri samoupravnem odločanju. Slabo uveljavljeno je posebno samoupravljanje mladim v srednjih šolah ter v osnovnem šolstvu, v visokem šolstvu pa je treba odpraviti zlasti slabosti, ki se kažejo v še vedno veliki pasivnosti študentov, nezadovoljivi pripravljenosti za prevzemanje neposredne odgovornosti za sprejete sklepe in stališča, v njihovi premajhni odgovornosti do dela v delegacijah in njihovi pogosti odsotnosti v organih samoupravljanja. Samoupravljanje je treba uveljaviti kot družbeni in pedagoški odnos in učinkovito metodo v vseh vrstah šol. V prihodnjem vzgojnoizobraževalnem sistemu naj bodo študenti in učenci že med šolanjem, v procesu povezave šole s prakso postavljeni v samoupravni družbenoekonomski položaj. Vlogo in položaj študentov in učencev je treba uveljaviti tudi v samoupravnih interesnih skupnostih, opredeliti

njihove pravice in odgovornosti v samoupravnih sporazumih tako, da bodo postali resnično subjekt v procesu samoupravnega odločanja v celotni vzgojnoizobraževalni dejavnosti.

5. Na temelju javne razprave o predlogu preobrazbe srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje in dosedanjih obravnav v organih družbenopolitičnih organizacij, gospodarske zbornice ter v strokovnih ustanovah nalaga predsedstvo Centralnega komiteja zveze komunistov Slovenije komunistom, da se morajo v nadaljnjem procesu reforme odločneje zavzeti zlasti za te spremembe v vzgojnoizobraževalnem sistemu:

a. Vzgojnovarstveno dejavnost za predšolske otroke moramo razširjati na temeljih srednjeročnega načrta in jo vsebinsko bogatiti z različnimi oblikami tako zaradi razvojnih potreb otrok kot tudi zaradi polne zaposlenosti staršev. Vzgojnovarstveno organizacijo je treba razviti v središča za predšolsko vzgojo, da bodo kar najhitreje sposobne vključiti v svoje vzgojno delo vse otroke. Nadaljnji razmah vzgojnovarstvene dejavnosti je še posebno pomemben z vidika najzgodnejšega odkrivanja in ustreznega razvijanja nagnjenj, nadarjenosti in ustvarjalnih sposobnosti najmlajših, kjer imajo pomembno vlogo tudi starši in ustrezna društva. Pozorno je treba izgrajevati tudi koncept male šole, da bomo z njo lahko izravnavali vzgojnoizobraževalne možnosti pri celotnem rodu otrok pred vstopom v osnovno šolo in jo programsko čimbolj povezali z vzgojno funkcijo osnovne šole.

b. Osnovna šola ostaja še nadalje osemletna osnovna šola, ki pa mora programsko še ustrežneje zrealiti svoj trojni smoter, to je, dajati učencem temeljno splošno znanje za življenje in delo ter osnove za permanentno izobraževanje, jim oblikovati delovne navade in odnose do dela ter jih, na temelju razvijanja njihovih sposobnosti, nadarjenosti in nagnjenj usmerjati v poklicno izobraževanje.

Treba je še nadalje odpravljati zastarelo in nepotrebno vsebino, ki povzroča prenatrpanost učnih načrtov. Razširiti in obogatiti moramo zlasti politično izobraževanje, v programih osnovne šole pa naj bi dobila svoje ustrezno mesto, na ustrezen način in z ustreznimi metodami tudi tista temeljna marksistična, družbenoekonomska in druga humanistična znanja, ki so pomembna za samoupravljalno družbeno kulturo in zavest mladega delavca in občana. Takšne spremembe, vključujoč razširjanje prostovoljnih dejavnosti, bo mogoče najuspešneje izvesti v celodnevni osnovni šoli, katere vzgojnoizobraževalni programi že danes vsebujejo mnoge navedene značilnosti. Upoštevati jih je treba tudi v snovanju vsebine dela vseh osnovnih šol in jih prek njihovih odnosov s krajevno skupnostjo in organizacijami združenega dela hitreje povezovati z življenjem in delom v njih. Razširiti je treba krog zunanjih sodelavcev, mentorjev za delo med mladino na področju interesnih dejavnosti, za kar so odgovorni zlasti komunisti v družbenih organizacijah in društvi, strokovnih organizacijah ter kulturno prosvetnih in športnih organizacijah.

c. Uresničevanje koncepta izobraževanja za delo, ob delu in z delom naj temelji na kongresni zahtevi, da se vse izobraževanje po osnovni šoli, tako srednje kot visoko, prilagodi potrebam združenega dela. Pri tem izstopa kot najaktualnejša naloga ustvarjanje pogojev za dokvalifikacijo zaposlenih nekvalificiranih delavcev in spreminjanje druge kadrovske strukture glede na potrebe in zahteve procesov dela, tehnologije in organizacije dela ter glede na vlogo delavcev

v samoupravnem družbenem odločanju.

V izobraževalnih organizacijah, v katere se vključuje mladina po osnovni šoli, je treba uveljaviti program skupne in enotne vzgojnoizobraževalne osnove, s katero se prične kontinuiran proces usmerjenega izobraževanja. Neustrezno je mehanično deliti izobraževalni proces na prvo splošno in drugo poklicno fazo, saj je skupna vzgojnoizobraževalna osnova integralna sestavina priprave mladim za poklicno in samoupravno delovanje. Posamezne usmeritve skupne vzgojnoizobraževalne osnove pa morajo biti tudi neposredno povezane s prakso in tako omogočati že izobraževanje za delo.

Nadaljnje spremembe vzgojnoizobraževalnih programov in vzgojnoizobraževalne prakse morajo izhajati iz dela, zahtev poklica, iz samoupravne prakse ter usposobljenosti delavcev za samouizobraževanje. Ker se bodo v prihodnje vključevali v izobraževalni proces predvsem tisti delavci, ki jih bo v izobraževanje usmerjalo združeno delo, bo le-to imelo tudi večji vpliv na učinkovitost izobraževanja. Delovnim izkušnjam delavcev je treba prilagoditi nove izobraževalne programe, kar bo omogočalo tudi skrajševanje študija.

Odgovorni strokovni in upravni organi naj skupaj s samoupravno organiziranim združenim delom pri nadaljnji dodelavi sistema usmerjenega izobraževanja opredelijo mesto, vlogo ter vsebino poklicnih, srednjih strokovnih in visokih šol. Dolžni so tudi nakazati rešitve, kako odpraviti dualizem med sedanjimi poklicnimi šolami ter značajem in vlogo tehniških in drugih srednjih strokovnih šol.

Čimprej se je treba lotiti preobrazbe gimnazij, teh doslej le splošno izobraževalnih šol, v šole, ki bodo tako kot druge vključene v sistem usmerjenega izobraževanja in vzgajale ter usposabljele za delo in poklic. Te šole bodo v prihodnje z ustreznimi družboslovno humanistično vsebino svojega pouka usposabljele nekatere poklicne profile, ki so nujno potrebni v delu in razvoju posameznih področij družbenega dela in ki se oblikujejo dalje na visokošolski ravni. Obenem naj bi dajale svojim učencem tudi ustrezna praktična znanja s politično usmeritvijo, potrebna za vključitev v delo in delovne procese v posameznih področjih družbenega dela.

Za nadaljnjo reformno preosnovo visokega šolstva je bistveno, da visokošolski zavodi v sodelovanju z uporabniki čimbolj uskladijo svoje študijske programe z zahtevami njihovega dela, razvoja in upravljanja in zagotovijo marksistično zasnovanost celotnega študijskega procesa; obenem naj skupno z drugimi dejavniki v izobraževalnih centrih in posebnih samoupravnih izobraževalnih skupnostih sodelujejo pri prilagajanju učnih programov spremembam v osnovni šoli in v srednjem šolstvu in njihovem usklajevanju, ki bi lahko pripomoglo k skrajšanju šolanja.

Komunisti v visokem šolstvu so dolžni kritično oceniti dveletno uresničevanje zakona o visokem šolstvu. Glede na to naj posebej ocenijo učinkovitost študija ter načrtnost sprejemanja ali izobraževanja kadrov na posamezni visokošolski organizaciji združenega dela v skladu s potrebami in zahtevami posameznih področij družbenega dela in življenja. Na tem temelju predlagajo ukrepe za nadaljnje delo.

Organizacijo vzgojnoizobraževalnega dela v visokošolskih temeljnih in drugih organizacijah moramo zasnovati tako, da bo študijski proces temeljil na interdisciplinarnosti, ki bo spodbujala zlasti študij iz dela. Temu je treba prilagoditi tudi študijske programe in vzpostaviti bolj prožen sistem študija ob delu.

Visokošolski študij mora usposabljalni na temelju dosežkov znanosti za ustvarjalno, kritično in raziskovalno delo. Usposabljanje kadrov za delo v raziskovalnih organizacijah bi morali razvijati na vseh oblikah podiplomskega študija, zlasti pa je treba zagotoviti, da bodo kadri iz proizvodnje prihajali na delo in izobraževanje v raziskovalne in visokošolske organizacije združenega dela ter nasprotno, da bodo raziskovalci vključeni v neposredne proizvodne procese, kjer že uvajajo novo znanje, tehnologijo in proizvodne ter delovne postopke. Poenotiti je treba tudi merila in organizacijo podiplomskega študija kot dela visokošolskega študija in znotraj tega jasneje opredeliti naravo študija za magistririj ter specializacijo.

6. V celotnem usmerjenem izobraževanju je treba posvetiti ustrezno pozornost uveljavljanju splošnega, humanističnega in drugega znanja, ki je nujno potrebno za vsestranski razvoj proizvajalca in samoupravljalca ter širše uveljaviti doslej tudi preveč zapostavljeno učnovzgojno področje tj. proizvodno-tehnična znanja s politično usmeritvijo. Pri tem morajo humanistična znanja dobiti svoje mesto v vzgojnoizobraževalnih programih že od vsega začetka v vsebini socialistične družbene vzgoje v skladu s starostjo in zrelostjo otrok in mladine. V usmerjenem izobraževanju, v poklicnih šolah, bo to dosedanje pomanjkljivost odpravilo uvajanje t. i. skupne in enotne vzgojnoizobraževalne osnove, ki se na temelju kongresnih opredelitev reforme uvaja na začetku usmerjenega izobraževanja vse mladine.

Politehnična vzgoja mora biti vključena v vse oblike in stopnje vzgoje in izobraževanja, saj brez nje in brez zadostne osnove splošnih in humanističnih znanj ne bo mogoče odpraviti sedanje večkratnosti v sistemu poklicnega izobraževanja. Politehnična vzgoja mora dajati temeljna znanja, ki bodo usposabljalna delavca, da se bo sposoben prilagajati spremembam v razvoju tehnike in tehnologije v njegovi dejavnosti ali poklicu. Vsa ta znanja so nepogrešljiva pri usposabljanju mladine in delavcev tako za potrebe njihovega poklica ali dela kot tudi za upravljanje in odločanje o sredstvih družbene reprodukcije in medsebojnih odnosih.

Politehnični pouk naj bo v prihodnje tak, da bo omogočil nadaljnje lastno izpopolnjevanje delavcev z delom in ob delu. Izobraževanje le prek praktičnega pouka v šolskih delavnicah še ne moremo vrednotiti kot resnično izobraževanje z delom. Zato je treba čimbolj povežovati učenje z resničnim proizvodnim in drugim družbeno potrebnim delom. Pri tem je mogoče s pridom uporabiti nekatere izkušnje sedanjih poklicnih šol s periodično organizacijo pouka in prihodnji sistem usmerjenega izobraževanja graditi predvsem na poklicnih šolah s poukom delavcem v delovnem razmerju.

Komunisti v vseh vrstah in ravneh šol so tudi dolžni kritično oceniti uresničevanje marksistične usmerjenosti celotnega vzgojnoizobraževalnega procesa. Od ugotovitve, da se je marksizem znatno uveljavil s posebnimi družboslovnimi predmeti, je treba narediti še korak dalje in kritično oceniti, koliko se marksistična misel in metoda zrealizirala tudi v vseh drugih strokah in predmetih. Odpraviti bo treba nekatere kadrovske, vsebinske in didaktične slabosti pri pouku in študiju marksizma, zlasti pa njegovo odmaknjenost od problemov konkretne in aktualne družbene prakse. Marksistični centri pri univerzah in fakultetah so dolžni bolj sistematično preverjati idejno usmerjenost študijskih programov in rezultate marksističnega izobraževanja.

7. Razvijati moramo zlasti izobraževanje že zaposlenih

delavcev, ki se glede na potrebe in zahteve organizacij združenega dela in urejenih obveznosti in pravic z organizacijo združenega dela vključujejo v poklicno izobraževanje. Takšno izobraževanje je lahko po naravi delovnega procesa ali delovnega mesta in glede potrebe na organizacije združenega dela prekinjeno ali neprekinjeno.

Mladi se bodo zaposlovali zlasti potem, ko si bodo pridobili osnovni poklic ter se nato z delom in ob delu dalje izobraževali, se znova vračali k izobraževanju in zopet nadaljevali delo. Ustvarjati moramo možnosti ustreznega zaposlovanja mladine po osnovni šoli. Zato je treba že v osnovni šoli nenehno spremljati in ugotavljati temeljna nagnjenja otrok, ta spoznanja pa bodo podlaga za poklicno usmerjanje. Proučiti je treba sedanji sistem šolanja učencev v gospodarstvu in merila za spremljanje v uk.

Pri usposabljanju za posamezne poklice je treba ugotoviti, kje in po kateri poti bomo prej usposobili posamezne profile poklicev ali katera pot izobraževanja nam bo dala najboljše vzgojnoizobraževalne dosežke: ali neposredno z delom in ob delu v delovnem odnosu v organizaciji združenega dela, v skupnostih temeljnih organizacij, ki imajo enake delovne procese in potrebujejo kadre enakih profilov, ali pa je treba za izobraževanje organizirati posebne poklicne šole, vključene v različne oblike samoupravnih interesnih skupnosti vzgoje in izobraževanja.

Poklicno usposabljanje je treba bolj sistematično razviti tudi za mladino, ki ne konča uspešno osemletne osnovne šole in ga organsko vključiti v sistem usmerjenega izobraževanja. Tudi tej mladini je treba zagotoviti potrebne možnosti za pridobitev poklica in ji omogočiti nadaljnje izobraževanje. Komunisti se morajo zavzeti za dosledno postopno uveljavitev načela, da se v visokošolsko izobraževanje praviloma vključujejo tisti, ki so bili že vključeni v delovni proces ali jih usmerijo na študij organizacije združenega dela. Možnost neposrednega prehoda na visokošolski študij iz srednjih šol bi morala biti dana za tiste poklice, za katere se je v združenem delu pokazalo, da je to potrebno, ali pa če to zahteva specifičnost nekaterih poklicev, in tistim učencem, ki pokažejo izredno nadarjenost in uspešnost že v procesu vzgoje pred usmerjenim izobraževanjem. Za to je treba opredeliti merila v posebnih izobraževalnih skupnostih in v Izobraževalni skupnosti Slovenije. Načelo vključenosti v delovni proces in poznavanje družbene prakse je nujno uveljaviti tudi v visokošolskih organizacijah družboslovnih smeri, v celotnem podiplomskem študiju, pri pedagoških poklicih pa uveljaviti prakso čimbolj zgodnjega neposrednega sodelovanja študentov v konkretnem izobraževalnem in pedagoškem delu in vključevanju v delo v vzgojnoizobraževalnih organizacijah.

Vzgojnoizobraževalne organizacije vseh stopenj morajo izredno sposobnim in marljivim učencem ali študentom omogočiti, da lahko končajo posamezno stopnjo izobraževanja v krajšem času kot traja redno šolanje.

Nadaljnje šolanje je treba omogočiti tudi tistim delavcem, ki formalno nimajo neustrezne poprejšnje izobrazbe s tem, da dokažejo potrebno znanje za uspešno nadaljevanje šolanja. Za potrebe dela pa so dolžne še posebno visokošolske organizacije omogočati dodatno usposabljanje delavcev le iz posameznih predmetnih področij.

8. V prizadevanjih za dvig produktivnosti celotnega družbenega dela in skladnost družbene reprodukcije so komunisti v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela, zlasti v procesu sporazumevanja o sred-

Stališča in sklepi predsedstva CK ZK Slovenije o nadaljnji preosnovi vzgoje in izobraževanja

njeročnih družbenih načrtih dolžni prispevati k jasnemu opredeljevanju nalog na področju politike vzgoje in izobraževanja. Težišče ugotavljanja kadrovskih izobraževalnih potreb mora biti v organizacijah združenega dela, v njihovih razvojnih načrtih, v posebnih samoupravnih interesnih skupnostih za usmerjeno izobraževanje in v enotah teh skupnosti, v samoupravnih sporazumih o temeljnih načrtih občinskih in republiških izobraževalnih skupnosti ter v družbenih dogovorih o temeljnih družbenega načrta. Zato naj komunisti s svojim delom v svojih okolišjih zagotovijo analizo in oceno razvojnih načrtov temeljnih in drugih organizacij združenega dela; ugotoviti je treba, ali le-ti vsebujejo kadrovsko-izobraževalne potrebe delavcev in lastnega razvoja.

V organizacijah združenega dela je treba uveljaviti funkcije kadrovsko-izobraževalnih služb, da bodo sposobne prevzemati strokovne kadrovske in usmerjevalne naloge v vsebinski preosnovi vzgoje in izobraževanja.

V občinskih in posebnih izobraževalnih skupnostih je treba pospešiti oblikovanje meril za sestavljanje programov in priporočkov za njihovo uresničevanje, še posebno za financiranje programov, ki so potrebni za skladen družbenoekonomski razvoj republike ali za pravice, ki so predpisane z zakoni ali dogovorjene s samoupravnimi sporazumi in so obenem osnova za solidarnost in vzajemnost. Strokovne službe samoupravnih interesnih skupnosti skupaj z delavci v vzgoji in izobraževanju morajo oblikovati predloge programov tako, da bodo v njih delavcem v organizacijah združenega dela že pred tem jasno predstavljeni obseg, kakovost, učinki in cena posamezne dejavnosti, predvidena razširitev, nova vlaganja ipd.

Tako bomo omogočili delavcem opredeljevanje o elementih programov izobraževanja in vzgoje ter resnično in učinkovito uresničevanje le-teh v skladu z njihovimi in družbenimi potrebami na podlagi svobodne menjave dela. Te usmeritve je treba kar najbolj upoštevati že pri izdelavi samoupravnih sporazumov o temeljnih načrtih samoupravnih interesnih skupnosti za vzgojo in izobraževanje za srednjeročno obdobje 1976—1980.

9. Da bi čimprej dobili stvarno ceno izobraževanja kot nadomestilo za vloženo sprotno delo in enostavno reprodukcijo izobraževalnih dejavnosti, je treba v samoupravnih interesnih skupnostih za izobraževanje opredeliti elemente, ki sestavljajo strukturo cene za posamezni vzgojnoizobraževalni program ali za posamezno storitev za usposabljanje določenih poklicev ali strok ter glede na stopnjo izobraževanja.

O strukturi cene storitve se izvajalci in uporabniki samoupravnih dogovarjajo s samoupravnimi sporazumi o temeljnih načrtih ustreznih samoupravnih interesnih skupnosti, in sicer glede posameznih elementov, kot so predvsem materialni stroški, sredstva za amortizacijo, o osnovah za družbeno vrednotenje dela pedagoških in drugih delavcev v vzgojnoizobraževalnem procesu in o sredstvih za skupno porabo. Celotno strukturo cene je treba opredeliti na učenca.

Razširjena reprodukcija v tej dejavnosti se praviloma ne zagotavlja s ceno storitve. Le deloma se zagotavlja z neposrednim odločanjem za samopispevke, predvsem za predšolsko vzgojo in osnovno šolstvo. Za razširjeno reprodukcijo usmerjenega izobraževanja se morajo uporabniki in izvajalci samoupravnih sporazumevati v skladu z uresničevanjem načrtov vzgoje in izobraževanja delavcev in reševanja kadrovskih potreb glede na družbene načrte posameznih

dejavnosti, samoupravnih organizacij in skupnosti ter družbenopolitičnih skupnosti.

10. Prek temeljnih izobraževalnih skupnosti, njihovih enot, posebnih izobraževalnih skupnosti in skupnosti zaposlovanja je treba že v prihodnjem šolskem letu zasnovati sistem poklicnega usmerjanja, ki naj bi na temelju kadrovsko-izobraževalnih načrtov prispeval k spreminjanju neustrezne kadrovske strukture v združenem delu. Postopno bi morali prek delegatov uporabnikov v svetih šol in v enotah izobraževalnih skupnosti doseči, da nobena šola ne bo več razpisovala učnih mest brez poprečnejše, z razvojnimi načrti združenega dela in družbenimi potrebami usklajene usmeritve vpisa. Merila za usmerjen vpis morajo postati sestavni del sporazumevanja in dogovarjanja v svobodni menjavi dela.

Temu načrtovanju mora ustrezati tudi štipendijska politika in na tej zasnovan štipendijski sistem, temelječ na dogovarjanju in sporazumevanju uporabnikov kadrov. Reforma vzgoje in izobraževanja v sistem usmerjenega izobraževanja terja korenite spremembe v sistemu, oblikovanju in izvajanju štipendijske politike. To pomeni, da naj štipendije v prihodnje prejemale predvsem delavci, ki jih organizacije združenega dela glede na svoje kadrovske načrte in širše družbene potrebe iz dela usmerjajo na srednje in visoke šole. Dokler se ne bo začel postopek izgrajevanja novega sistema štipendiranja na omenjenih osnovah, je treba dosledno uveljaviti kadrovsko naravo sedanjih štipendij ter v vseh organizacijah združenega dela in občinah vztrajati, da bo dogovorjeno solidarnostno prelivanje sredstev odgovorno uresničeno. Zaostriiti je treba tudi odgovornost pristojnih strokovnih služb v sistemu štipendiranja za spretno poslovanje in analitično delo, ki je v pomoč delegatom podpisnikov družbenega dogovora o štipendijski politiki.

11. Spremembe v vsebini in organizaciji vzgojnoizobraževalnega sistema terjajo tudi dograditev sistema financiranja glede na rešitve v zakonu o združenem delu kot pogoj za enakopraven družbenoekonomski odnos med gospodarstvom in družbenimi dejavnostmi. Treba je izboljšati strokovne osnove in ekonomske možnosti za delo, razvoj vzgojnoizobraževalnih organizacij in dejavnosti pa opreti na naloge, kakor jih narekujejo z družbenimi načrti določen razvoj gospodarstva in družbenih dejavnosti ter naloge na področju vsebinske preosnove vzgoje in izobraževanja.

Ugotovitev o materialnih težavah izobraževalnih organizacij in zaostajanju v uresničevanju enakega družbenoekonomskega položaja prosvetnih in drugih delavcev terjajo tudi izpolnitve sistema nagrajevanja po delu in uspehih. Čimprej je treba odpraviti neopravičeno zaostajanje v nagrajevanju nekaterih skupin prosvetnih delavcev, zlasti učiteljev za razredni pouk. Procese nadaljnjega odličja delavcev iz vzgojnoizobraževalnih organizacij je treba zaustaviti tudi z reševanjem stanovanjskih problemov in ustvarjanjem drugih pogojev za opravljanje vzgojnoizobraževalnega dela ter možnosti za njihovo napredovanje. To so poleg sistematičnega kadrovanja posameznih kandidatov za pedagoško delo in vključevanja strokovnjakov iz gospodarstva in družbenih dejavnosti v pedagoški proces pogoji za ponovno uveljavitev pedagoške poklica.

Vsa temeljna vprašanja reforme vzgojnoizobraževalne dejavnosti in izgrajevanja novega izobraževalnega sistema je treba predložiti delavcem v temeljnih organizacijah združenega dela. Usklajevati jih je treba v družbenih načrtih delovnih organizacij in sestavljenih organizacij združenega dela; poveče-

vanje znanja in reševanje kadrovskih problemov je njihova neposredna naloga in odgovornost. To pa pomeni odgovornost zlasti za načrtovanje kadrovskih potreb, ustanavljanje izobraževalnih organizacij in ustvarjanje materialnih pogojev za njihovo ustrezno delo in razvoj. Na tej podlagi se morajo v reformne procese vključiti tudi Republiški komite za vzgojo in izobraževanje, Zavod SRS za šolstvo in druge odgovorne ustanove v republiki in občinah.

12. Z izgrajevanjem samoupravnih odnosov, ki bodo zagotavljali uresničitev zastavljene reforme v povezavi z združenim delom, bo treba učinkovitejše zagotavljati tudi potrebne kadrovske pogoje za uresničitev strateških ciljev preosnove vzgoje in izobraževanja. Zato je nujno nadaljevati reformo pedagoškega šolstva in spreminjati vsebino in organizacijo vzgojnoizobraževalnega sistema. Z usmerjanjem v učiteljski poklic, s sporazumi med temeljnimi organizacijami združenega dela moramo zagotavljati tudi prehod strokovnjakov iz prakse na pedagoško delo v vzgojnoizobraževalne organizacije. Zlasti za učitelje strokovnih predmetov in proizvodnotehnične pouka naj bi poskrbele neposredno zainteresirane temeljne in druge organizacije združenega dela v materialni proizvodnji ali uporabniki v drugih družbenih dejavnostih. Tudi po tej poti naj se povežejo in uresničujejo interesi med učenjem in delom, med šolo in proizvodnjo. Za naloge na področju preobrazbe vzgojnoizobraževalnega sistema se morajo ustrezno usposobiti tudi delavci v prosvetnopedagoški službi in v raziskovalnih organizacijah s tega področja.

13. Kritično je treba oceniti procese dosedanjega oblikovanja samoupravnih interesnih skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja.

Občinske izobraževalne skupnosti se morajo usposobiti, da prevzamejo poleg razvijanja osnovnega šolstva tudi funkcije usklajevalca potreb in možnosti združenega dela za celotno kadrovsko reprodukcijo. Uveljaviti bi morali zlasti ustanavljanje njihovih enot ob vseh osnovnih šolah in tako z neposrednejšo menjavo dela uveljaviti vpliv delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela in občanov v krajevni skupnosti, zlasti staršev in vpliv vseh družbenovzgojnih dejavnikov na delovanje, vsebino ter metode dela v šolah v vseh zadevah, ki po svoji naravi to omogočajo in zahtevajo.

Preobrazba srednjega in visokega šolstva v sistem izobraževanja za delo in z delom na temeljih svobodne menjave dela in ob hkratnem uveljavljanju novih družbenoekonomskih odnosov v celoti zahteva pospešeno oblikovanje temeljnih skupnosti usmerjenega izobraževanja in njihovih enot. V njih naj se združujejo delo in sredstva ter izobraževalno-kadrovski interesi združenega dela za določeno vrsto vzgojnoizobraževalnih programov ter izobraževalnih potreb delavcev temeljnih in drugih organizacij združenega dela uporabnikov in delavcev na področju vzgoje in izobraževanja. Enote posebne izobraževalne skupnosti pri šolah ali izobraževalnih centrih morajo imeti svoje delegate v zborih občinske izobraževalne skupnosti.

Glede na potrebe in interese širših reprodukcijskih celot, sestavljenih organizacij združenega dela ali poslovnih skupnosti, se delavci v združenem delu povezujejo z delavci v vzgoji in izobraževanju v posebne interese skupnosti. Pri tem ne bi smeli ostajati le na panožnem načelu konstituiranja teh skupnosti. Ta proces mora v prihodnje rasti predvsem iz potreb in interesov temeljev združenega dela navzgor in ne nasprotno — na shematskih predpostavkah

njihove fiziognomije in delovanja.

Izobraževalna skupnost Slovenije kot zveza občinskih in posebnih samoupravnih interesnih skupnosti za vzgojo in izobraževanje mora postati na taki osnovi vse bolj mesto za usklajevanje ter sprejemanje širših programov razvoja, ki jih sprejema skupaj s skupščino SR Slovenije, zlasti pa skupaj z njo določa sistem vzgoje in izobraževanja ter temeljna vprašanja, ki so pomembna za izenačevanje pogojev vzgoje in izobraževanja v celoti, ter opravlja tudi naloge, za katere se dogovorijo njene članice.

V skupščinah samoupravnih interesnih skupnosti se morajo bolj uveljaviti zbori uporabnikov, zlasti pri opredeljevanju smotrov in nalog na področju vzgoje in izobraževanja, pri sprejemanju programov in njihovem izvajanju ter pri zagotavljanju materialnih in kadrovskih pogojev.

Odločujoči vpliv delavcev in delovnih ljudi na politiko razvoja celotnega sistema vzgoje in izobraževanja bo mogoče boljše zagotoviti z ustanavljanjem posebnih delegacij za vzgojo in izobraževanje v temeljnih organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih; za to se morajo komunisti zavzeti ob novih volitvah delegacij. Tudi strokovne službe samoupravnih interesnih skupnosti morajo biti bolj povezane in obrnjene k delegatom uporabnikov v skladu s potrebami in zahtevami razvoja in spremembami njihovih dejavnosti. Pri postopnem uveljavljanju samoupravne organiziranosti ter skladnosti razvoja na tem področju morajo zagotavljati ustrezne pogoje tudi občinske in republiške skupščine ter upravni organi.

14. K uresničevanju reformnih smotrov morajo prispevati tudi integracijski procesi v vseh izobraževalnih dejavnostih. Snovati in uresničevati jih je treba na vsebinskih smotrih reforme in prizadevanjih za izboljšanje kakovosti dela, za boljše organiziranost in oblike pedagoškega procesa za skladnejšo kadrovsko politiko, za racionalizacijo učne tehnologije, za enotno usposabljanje učiteljev in v celoti za čim bolj smotno poslovanje vzgojnoizobraževalnih organizacij.

Osnova samoupravnega povezovanja dela v vzgojnoizobraževalni dejavnosti v širše integracijske celote na posameznih stopnjah izobraževanja kakor tudi med njimi je temeljna organizacija združenega dela. Zato je treba odločneje spodbuditi njihovo ustanavljanje in v vseh vrstah vzgojnoizobraževalnih dejavnosti.

Temeljne organizacije združenega dela usmerjenega izobraževanja vseh stopenj se morajo glede na sorodnost programov in skupne kadrovske naloge do potreb združenega dela povezati v izobraževalne centre usmerjenega izobraževanja. V teh centrih morajo zlasti zagotoviti usklajenost predmetnikov in učnih načrtov ter njihovo sprotno prilagajanje zahtevam razvoja na posameznih področjih družbenega dela in življenja. Izobraževalni centri morajo postati obenem oblika razgrajevanja obstoječe tradicionalne strukture izobraževalnega sistema, zlasti v vlogi univerz. Narava univerz in njun sedanj položaj ju še vse preveč zadržuje zunaj vplivov združenega dela ter oblikovanja novih družbenoekonomskih odnosov. Pri dodelavi konkretnih organizacijskih oblik izobraževalnih centrov je treba biti čim bolj prožen in upoštevati realne družbene pogoje ter možnosti združenega dela. Zaradi vsega tega je treba začeti tudi ustrezno spreminjati in dopolnjevati zakone o srednjem in visokem šolstvu.

Izobraževalni centri morajo razviti glede temeljnih vsebinskih vprašanj sodelovanje z

marksističnimi centri v občinah pri visokih šolah ter z marksističnim centrom pri Centralnem komiteju zveze komunistov Slovenije.

Nujnost racionalnejšega poslovanja, boljše izrabe kadrovskih možnosti, uporaba prostorov in opreme in podobno pa narekuje tudi horizontalne povezave posameznih temeljnih organizacij istih stopenj izobraževanja različnih področij ali strok in tudi ustrezno povezovanje vzgojnoizobraževalnih temeljnih organizacij združenega dela z organizacijami v gospodarstvu in drugih družbenih dejavnostih. Pri tem bo potrebno tudi intenzivnejše medobčinsko sodelovanje pri usklajevanju akcij in načrtovanju mreže vzgojnoizobraževalnih organizacij.

14. Zveza komunistov Slovenije bo tudi v prihodnje dajala reformnim procesom v vzgoji in izobraževanju kar največji poudarek, tako v svoji idejnopolitiki kot konkretni akcijski usmeritvi. Komunisti v združenem delu bodo morali zavzeto sodelovati predvsem pri vsebinskih spremembah programov vzgojnoizobraževalne dejavnosti, poglobljanju samoupravnih odnosov v njej in naporih za tesnejšo povezanost izobraževalne dejavnosti v enoten sistem združenega dela.

Za uresničitev teh reformnih nalog je potrebno nenehno idejno, organizacijsko in kadrovsko krepiti osnovne organizacije zveze komunistov v temeljnih organizacijah združenega dela v vzgoji in izobraževanju ter v gospodarstvu in drugih družbenih dejavnostih. V okolišjih, kjer še ni osnovnih organizacij zveze komunistov naj začnejo z idejnopolitичnim delom za spreminjanje odnosov in oblikovanje stanja.

V vrstah zveze komunistov je nujno potrebno tudi povečati število delavcev s področja vzgoje in izobraževanja ter učencev in študentov pedagoških šol. Organizacijsko, kadrovsko in idejnopolitичno je treba utrditi tudi osnovne organizacije zveze komunistov v prosvetnopedagoški službi ter v strokovnih organizacijah. Da bi tudi v samoupravnih interesnih skupnostih uspešno vplivali na odnose v vzgoji in izobraževanju, se morajo komunisti v njih organizirati v aktivne ter prek njih zagotoviti nenehno idejnopolitичno akcijo in redno spremljanje odnosov in uveljavljanje funkcij samoupravnih interesnih skupnosti.

Kot oblika delovanja zveze komunistov se morajo bolj kot doslej uveljaviti tudi aktivni prosvetnih delavcev v občinah ter postati mesto usklajevanja stališč in enotnega načina obravnave vseh pomembnejših vpra-

šanj s področja vzgoje in izobraževanja. Komunisti v vzgoji in izobraževanju morajo povečati svojo odgovornost za uspešno delovanje in krepitev drugih družbenopolitičnih organizacij v svojem okolju, še posebno zveze socialistične mladine, ki mora oblikovati idejnopolitичno napredno usmerjene in družbeno angažirane učence in študente.

Nenehno preverjanje rezultatov reforme šolstva mora postati metoda dela komunistov v združenem delu, ki bo zagotavljala kontinuiteto uresničevanja interesov delavskega razreda na področju vzgoje in izobraževanja ter nadaljnjo idejnopolitичno aktivnost ter krepitev vloge zveze komunistov.

Uresničitev teh sklepov terja postopno prehajanje iz sedanjega v novi sistem, narekuje pa tudi hitrejšo uvajanje posameznih novih prvin tega sistema in opuščanje starih povsod in takoj, kjer so za to že ustrezne možnosti.

Na podlagi teh sklepov in stališč morajo komunisti v temeljnih organizacijah združenega dela in drugih organizacijah združenega dela ter v samoupravnih interesnih skupnostih, v strokovnih organizacijah in upravnih organih, v gospodarskih zbormici in v komisiji izvršnega sveta skupščine SR Slovenije za reformo vzgoje in izobraževanja nadaljevati začeto delo, pripravo učnih programov ter drugih pogojev ter hitreje uresničevati kongresne zasnove reforme vzgoje in izobraževanja. Do naslednjih kongresov je treba izdelati kadrovsko-izobraževalne načrte, čim bolj uveljaviti osnove za nove družbenoekonomske odnose na podlagi zakona o združenem delu, oblikovati nove izobraževalne programe ter izdelati sistem usmerjanja učencev in študentov v študij glede na predhodno prakso in družbene kadrovske potrebe ter v razne oblike permanentnega izobraževanja delavcev v združenem delu.

Komunisti v republiških za vzgojo in izobraževanje pristojnih organih, so dolžni skupaj z drugimi odgovornimi dejavniki za vzgojo in usposabljanje kadrov na temelju teh sklepov in stališč dopolniti in zaokrožiti te usmeritve v notranje usklajen ter dovolj konkretno razčlenjen celosten sistem usmerjenega izobraževanja v SR Sloveniji, sposoben, da se bo kot celota in tudi v posameznih delih prilagajal potrebam in zahtevam družbenega razvoja.

Organizacije zveze komunistov Slovenije naj začno o teh sklepih široko razpravo in se ustvarjalno vključijo v nadaljnje spreminjanje vsebine in odnosov na področju vzgoje in izobraževanja.

RAZSTAVI

Muzej ljudske revolucije v Ljubljani pripravlja ob letošnjem praznovanju treh obletnic dve razstavi. Prvo — v Ljubljani — bodo odprli 14. aprila, posvečena pa bo 40-letnici Komunistične stranke Slovenije — KPJ — KSS 1931—1941. V štirih delih bo prikazala celosten razvoj dogodkov v letih 1931—1941 — čas velikih stavk, delo ljudske fronte in ustanovitve Komunistične stranke Slovenije ali kasnejše Komunistične partije Slovenije. Posamezni deli imajo tele naslove: »Partija širi svoj vpliv na množice (1931—1934)«, Partija snuje ljudsko fronto (1935—1937), Partija od ustanovitve kongresa do ustanovitve Zveze delovnega ljudstva Slovenije (1937—1939) in Partija od ustanovitve Zveze delovnega ljudstva Slovenije do Protiimperialistične fronte slovenskega naroda. S fotografijami in ustreznim besedilom bo v posebnem katalogu obravnavanih kar 23 tem.

Osnovnim šolam bo namenjen komplet 53 fotografij s katalogom. Povpraševanje po tej zbirki je zelo veliko — nam je povedala kustodinja za predvojno zgodovino Ljudmila Osjakova. K temu je pripomogel tudi izbor fotografij in besedila, ki odkriva javnosti tudi nekaj novosti. Te so dosedaj hranili v arhivih muzejev v Kranju, Mariboru, CK ZK Slovenije, Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja in v fototeki Muzeja ljudske revolucije Slovenije. Zbirko fotografij s katalogom je naročilo doslej več kot 130 šol.

Naslov druge razstave, v Ljubljani jo bodo odprli 24. maja, bo TITO — ŽIVLJENJE IN DELO. S pestrnim dokumentarnim gradivom bo skušala predstaviti našega predsednika kot celostno osebnost, vodjo partije, komandanta oboroženih sil Jugoslavije, stratega revolucije, nosilca politike neuvrščenosti itn. —js—

Sodelujte!

Ekološka
akcija Zeleni planet

Lanska ekološka akcija ZELENI PLANET je dokazala veliko zanimanje mladih in mentorjev za zdravo in čisto človekovo okolje. Sodelovalo je 76 osnovnih in srednjih šol ter klubov OZN. Na razstavo so poslali 376 pisemnih sestavkov, 441 likovnih del, 426 fotografij, 6 glasil, 26 tabel in zemljevidov ter dva 8-milimetrska filma. Opravili so več kot 100.000 delovnih ur pri pogozdovanih, očiščevalnih in drugih delih. Mnogi kolektivi so se povezali z gozdnimi gospodarstvi, krajevnimi skupnostmi, odbori RK in skupno izpeljali široko zasnovane akcije. Nekatere šole so varstvo okolja vključile v svoje učne načrte, ekskurzije ali šole v naravi. Najboljšim je centralna žirija podelila 10 plaket ZELENI PLANET, 76 priznanj, 25 knjižnih nagrad, 1000 bronastih značk in 1000 din posebnih nagrad. Akcijo je materialno podprlo 26 delovnih organizacij in drugih kolektivov. Ker je večina prispevkov še v raznih uredništvih in razstavah, jih bomo vrnil, ko jih prejmemo.

Človek je del narave, zato je nesmiselno, da si uničuje življenjski prostor in tako samega sebe. Tudi letos vas vabimo v skupno akcijo za zdravo in čisto človekovo okolje ZELENI PLANET. Sodelujte s pisemnimi sestavki, likovnimi izdelki, fotografijami, 8-milimetrskimi filmi, delovnimi in humanitarnimi akcijami, anketami itd.

Še posebej vabimo k sodelovanju tiste, ki bi s svojimi razmišljanji in predlogi pripomogli k sodobnim oblikam ekološke vzgoje (npr. organizacija učnih in sprehajalnih poti, ustanavljanje, vsebina in metoda dela klubov Zeleni planet, vključevanje ekološke vzgoje v učne načrte, učne priprave kateregakoli predmeta s poudarkom na varstvu okolja itd.) in jih uresničijo na svojem področju dela. Na temelju prispelega gradiva bomo pripravili povzetek najpomembnejših izkušenj, ki bodo razbile za uspešnejše nadaljnje delo v zvezi z varovanjem in zaščito okolja.

Prosimo, da pošljete prispevke in potrjen opis delovne akcije našemu klubu do 31. maja 1977. Julija bomo pripravili razstavo prispelih del in najboljša nagradili.

Nagrade in priznanja:

10 plaket ZELENI PLANET kolektivom, ki bodo najbolje izpeljali akcijo.

10 plaket ZELENI PLANET posameznikom za prispevke, ki bodo pripomogli k novim metodam in oblikam ekološke vzgoje.

Sodelujočim kolektivom in posameznikom bomo podelili še: 100 priznanj ZELENI PLANET, 25 knjižnih nagrad, 50 majic z znakom Zeleni planet, 1000 bronastih in 1000 srebrnih značk Zeleni planet (tisti, ki sodelujejo drugič, prejmejo srebrno značko, zato naj napišejo na prispevek, če že imajo bronasto). Več nagrad so obljubile tudi delovne organizacije in drugi kolektivi.

POKROVITELJ AKCIJE JE REPUBLIŠKI KOMITEJ ZA VARSTVO OKOLJA SRS.

Prosimo vas, da se našemu vabilu odzovete v čim večjem številu! Najlepša hvala!

**KLUB ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV
EKOLOŠKA AKCIJA »ZELENI PLANET«
68344 VINICA PRI ČRNOMLJU**

Šoštanj

Že devetič
Likovni svet otrok

Vsakoletni osrednji kulturni dogodek v Šoštanju, rojstnem kraju narodnega heroja in partizanskega pesnika Karla Destovnika Kajuha, je tradicionalna razstava likovnih stvaritev učencev raznih slovenskih šol. Letošnje razstave, že devete zapored — tudi ta je bila v osnovni šoli Karel Destovnik-Kajuh — se je udeležilo 74 šol, ki so poslale na razpis 1243 del; od teh je žirija, v kateri so bili prof. Helena Berce-Golob iz Zavoda SRS za šolstvo, prof. Nedeljko Pečanec iz Nove Gorice in prof. Vlado Potočnik iz Ljutomer, odbrala 215 del. Žirija je prisodila tri enakovredne nagrade osnovni šoli Franjo Vrnč Celje (likovna pedagoginja Milena Carli), osnovni šoli Stranje pri Kamniku (likovna pedagoginja Majda Lesničar) in osnovni šoli Karel Destovnik-Kajuh Šoštanj (likovna pedagoginja Majda Lesničar). Številni učenci so prejeli priznanja — Kajuhove plakete, vsi razstavljalci pa reprezentančni razstavi katalog. Zanimiva je letošnja novost, da sodelujejo tudi učenci nižjih razredov in učenci štirih posebnih šol, in sicer iz Lendave, Homca, Ljutomer in Velenja, kakor tudi učenci — bolniki na otroškem oddelku slovenjgraške bolnišnice. Ravnatelj šole Karel Kordelj je ob odprtju razstave dejal, da je še posebej vesel, ker se te priložne likovne manifestacije udeležuje vedno več posebnih šol, pa tudi učenci nižje stopnje, ki se tako enakovredno vključujejo v konti-

nuirano delo na področju likovne vzgoje.

Razstavo sta didaktično zasnovali in aranžirali pedagoška svetovalka za likovno vzgojo pri Zavodu SRS za šolstvo prof. Helena Berce-Golob in likovna pedagoginja na osnovni šoli Karel Destovnik-Kajuh Majda Lesničar, ki je hkrati vodja te za Šoštanj že nepogrešljive vsakoletne kulturno-vzgojne manifestacije. Kaj vse zmore otroška fantazija in ustvarjalnost je v uvodu kataloga opisala prof. Berce-Golob, ki je ob koncu pohvalila prizadevanost učencev in likovnih pedagogov-mentorjev, ki že več let izredno zavzeto skrbijo za kontinuirano delo na področju likovne vzgoje. Ob odprtju razstave so se v soboto, 26. februarja, zbrali na Kajuhovi šoli domala vsi likovniki in učenci, katerih dela so razstavljeni — še več, prišli so tudi številni starši in z velikim zanimanjem poslušali prof. Berce-Golob, ki je predstavila tudi številne barvne diapozitive iz prejšnjih razstav. Urednik Pionirskega lista iz Ljubljane Valter Samide je kot pokrovitelj podelil osnovni šoli Karel Destovnik-Kajuh umetniško sliko za dolgoletno prizadevanje in organiziranje tovrstnih razstav.

Slovesnega odprtja razstave so se udeležili tudi številni predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine Velenje in mesta Šoštanj.

V. KOJC

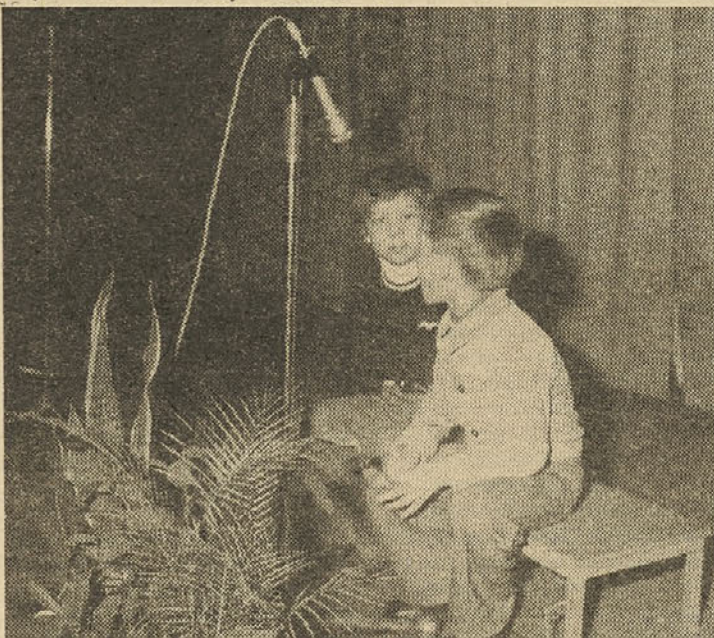
Poglejte, kaj znamo!

Center za kulturo mladih, sestavni del zavoda Pionirski dom, se intenzivno in raznoliko ukvarja z vzgojo otrok in mladine na raznovrstnih področjih kulturne in estetske vzgoje. V obdobju svojega razvoja je presel v kulturnovzgojno središče in zbirališče otrok, željnih raznolike vzgoje.

Toliko bolj kot tečaji te ali one estetsko-vzgojne dejavnosti, najsi bodo to tečaji likovne,

gledališke, intermedialne, lutkovne vzgoje ali igralne ure, pa pomeni gojencem Centra za kulturo mladih Pionirski dom v pravem pomenu besede — zbirališče ob priložnostih, ko se ob vrvežu otrok vrstijo v Festivalni dvorani prireditve, namenjene njim samim, njihovim staršem in ne nazadnje širši javnosti.

Temeljno vodilo pedagogov, ki načrtujejo in organizirajo prireditve, je nedvomno dati

Pri jezikovnem oddelku Pionirskega doma v Ljubljani

Nove strokovne knjige

Izšla je 1. številka Našega zbornika
v njegovem jubilejnem letu

Deset let izhajanja nekega časopisa ali revije res ni nič posebnega; če pa je revija v svojem začetku zaorala ledino in zarezala močne brazde v steptano in večkrat od solz razmočeno puščavo, potem je prav, da se je spomnimo. In revija Naš zbornik, ki so jo pred desetimi leti priklicale potrebe in zahteve, je pogumno posegla v nakopičena vprašanja duševno prizadetih otrok, mladostnikov in njihovih staršev. Seveda pa zgoča vprašanja duševno prizadetih pri nas niso začela izstopati šele tedaj. Ne, le v naših novih družbenih razmerah smo prišli do takšne stopnje, da jih je bilo možno postopno reševati. Upravičeno lahko trdimo, da je imelo glasilo Zveze društev za pomoč duševno prizadetim pri tem svoj pomemben delež.

Prispevek revije v skupnih družbenih naporih za razreševanje celostne obravnave duševno prizadetih osvetljuje v uvodni besedi 1. letošnje številke odgovorna urednica Ada Krivic, hkrati pa tudi že nakazuje naloge, ki jih ima revija pri reševanju družbene skrbi za prizadete osebe pri nas v prihodnje.

Na podlagi zbranih podatkov obravnava urednik M. Mencej v osrednji temi vprašanje šoloobveznih učencev-vozačev, njihovo pešačenje in prevoz, varstvo in prehrano v času, ko grejo od doma in do prihoda domov. Kako zgoče je to vprašanje, ko so otroci tudi po 10 ur od doma (od 5. do 17. ure) brez kosila, pešačijo v dežju in snegu po pet kilometrov do avtobusa, potem pa se vozijo še 20 in več km do šole, kažejo predvsem primeri iz tipično kmečkih predelov, kot so Pomurje, Haloze, Slovenske gorice. Vse to ne vpliva le na njihov telesni razvoj in učno-vzgojni uspeh, posebno še, če ni poskrbljeno za varstvo in prehrano.

Starši so tisti, ki najbolj neposredno občutijo vso težo še neresenih vprašanj, ki jih tarejo od trenutka, ko spoznajo, da je njihov otrok prizadet. Njihovi prispevki v rubriki Starši med seboj

in med nami osvetljujejo izkušnje, predloge in zahteve brez toliko udarnega prizvoka mlačnosti in retorike.

Dosedanje izkušnje so pokazale, da želijo starši in strokovnjaki, ki obravnavajo duševno prizadete, spoznati, kako so v svojih delih obravnavali naši književniki duševno prizadete. V rubriki Tudi umetniki govorijo o njih je že do sedaj objavljenih več primerov iz naše starejše in novejše književnosti, ki opisujejo, kako sta družina in okolje sprejemala prizadete osebe, in končno usodo teh oseb. V tej številki je objavljen odlomek iz Cankarjevega romana Martin Kačur, v katerem Cankar prikazuje usodo Kačurjevega najmlajšega Lojzka.

Za starše (in strokovnjake) objavlja uredništvo tudi v tem letu nasvete, kako obravnavati in usposabljaati zmerno in teže duševno prizadete otroke doma. Tovrstne izkušnje naših strokovnjakov so danes že na taki stopnji, da so lahko v veliko spodbudo in pomoč. Ker pa imajo tudi že starši veliko izkušenj in izvirnih zamisli, bi bilo želeli, da se v tej rubriki tudi sami oglašajo in dopolnjujejo strokovnjake.

Dopisniki iz osnovnih organizacij in ustanov prikazujejo tudi v tej številki revije vse večjo osveščenost in razumevanje občanov do prizadetih otrok in njihovih družin, k čemur v zadnjem času veliko prispeva, čeprav še ne dovolj, tudi naš dnevni in revijski tisk.

Zanimive in poučne novice iz naših drugih republik in tujine seznanjajo bralce z najnovejšimi prizadevanji in dosežki na področju duševne prizadetosti. V tej številki je med drugim obširnejše poročilo naše delegacije na Poljskem.

Da je naklada revije narasla od prvotnih 2500 izvodov na 5200, je dokaz, kako potrebna je bila in kako pomembno vlogo opravlja v naši socialistični skupnosti v prid duševno prizadetim.

Beno Strozak, osnovna šola Gustav Šilih Velenje, Pred hlevom, lino-rez. Z razstave Likovni svet otrok v Šoštanju

gojencem kulturno-estetsko vzgojnih oddelkov priložnost, da pokažejo, kako znajo z različnimi izraznimi sredstvi prispevati svoj delež k prireditvam, ki so tematsko vselej vezane na to ali ono slavnostno priložnost. Tako se gojenci lahko izražajo v likovnem, glasbenem, gledališkem in tudi v tujem jeziku. Takšno priložnost, izražati svoja občutja, doživljanja in misli v tujem jeziku, smo dali letos gojencem oddelka Tuji jeziki za mladino ob praznovanju mednarodnega dneva žensk. Gojenci so ob tej priložnosti dokazali, da jim daje obisk tečajev tujih jezikov ne le znanje jezika, temveč jim tudi na široko odpira pota v bogate zakladnice tujejezične otroške proze in poezije, ki ji tako radi prisluhnejo in jo interpretirajo.

Tisto, kar občutimo, ponavadi ne znamo vedno odeti v besede. Lahko pa potrdimo, da se je to lepo posrečilo 120 nastopajočim — gojencem tečajev tujih jezikov, ki so mamicam ob njihovem prazniku zaželeli svetlo prihod-

nost celo v tujem jeziku. V pesmicah in rimah so se spraševali, kako naj se jim oddolžijo za vsa prizadevanja, kako in s čim naj jim izrazijo svojo ljubezen in naklonjenost; ob razmišljanju o nesebični požrtvovalnosti staršev so nam otroci doživeto dokazali, da se zavedajo, kaj je mati: edino bitje na svetu, vredno vse pozornosti, nežnosti in topline.

Pedagogi Centra za kulturo mladih se strinjamo z ugotovitvijo, da samo ena takšna prireditev še ne izpolni pričakovanj otrok in mladine. Pred nami je mesec mladosti, mesec maj, ko bo Festivalna dvorana sčeno urejeno prizorišče različnih prireditev, ki bodo prikazale celotno ustvarjalno delo in hotenje posameznih dejavnosti Centra za kulturo mladih ter organiziranih otroških in mladinskih kulturnih skupin — torej festival kulturno-umetniške ustvarjalnosti mladih v matični ustanovi zavoda Pionirski dom in zunaj nje.

IRENA POGAČAR-ZAVRL

Kurirčkova pošta 1977

Letos je že petnajstič — in vendar se je učenci nikoli ne naveličajo, nikoli jim ne postane enolična: kurirčkova pošta je živa, ker se pionirji srečujejo z živimi pričami našega boja in revolucije.

Začetek poti je 26. marca. Potekala bo po poteh »TV« — to je dolenske kurirske poti, »G« označuje gorenjske kurirske poti; priključili bodo tudi primorsko pot (oznaka je »P«), štajersko (oznaka »Š«) in koroško (oznaka »K«). Le dolenska pot nima začetne črke kot označilo, ker je bila to prva kurirska linija in so se postaje imenovala »točka veze«.

Vsebinska proslava na teh poteh je posvečena 35-letnici Zveze pionirjev Jugoslavije, 85. rojstnemu dnevu maršala Tita in 40. obletnici njegovega vodstva naše Komunistične partije. Dnevnik kurirčkove pošte bo delegacija odnesla v podpis tovarišu Titu. Najboljši spis kurirčkove pošte bo nagrajen.

Tradicija bogati sedanost

Preteklega leta, v katerem smo praznovali 35-letnico vstaje, sprejete zakona o združenem delu, 40-letnico Titovega vodstva ZKJ in 35-letnico ustanovitve JLA, se bodo mladinci Gradbene tehniške šole s ponosom spominjali tudi zaradi zanje pomembnega dogodka, ki je rezultat sodelovanja ZSMS naše šole z vodstvom GTŠ, z družbenopolitičnimi organizacijami bežigradske občine in z nekdanjim komandantom 1. tankovskega odreda Francem Štritarom-Kristofom. Ob praznovanju dneva JLA je bila namreč pred šolo slovesnost, na kateri je mladinska pohodna enota, ki nosi ime po 1. tankovskem odredu, prejela v varstvo prapor, pod katerim so se bojevali in umirali borci — tankisti med narodnoosvobodilnim bojem.

Naši mladinci so začeli resneje razmišljati o ustanavljanju mladinske pohodne enote že v šolskem letu 1975-76. Začetne organizacijske težave so s pomočjo naših učiteljev obrambe in zaščite ter predvsem vodstva šole uspešno premagali in ustanovili odred, ki ga sestavljata dva bataljona in izvidniški vod. Za ime svojega odreda so se odločili, ko so izvedeli, da ima v bežigradski občini domicil prvi tankovski odred. Kmalu so lahko opravili svojo prvo večjo nalogo: maja so pričakali Titovo štafeto in jo tudi stražili, ko je prenočila v Gameljnah. Septembra so se udeležili pohoda na Rakitno, oktobra pa so se podali na Dolensko, v Kriško vas. Tako so prehodili del poti, po kateri so med vojno

hodili borci 1. tankovskega odreda.

22. decembra je mladinski pohodni enoti prapor izročil ravnatelj naše šole, inž. Štefan Hočevar, ki je v svojem govoru poudaril, da je ustanovitev mladinske pohodne enote učencev gradbene tehniške šole samo ena od konkretnih oblik programa odbora za ljudsko obrambo pri podružljanju ljudske obrambe in vključevanju mladine v obrambno pripravljenost. Med drugim je poudaril, da pripravljamo mladino za boj proti vsemu, kar ni v interesu delavskega razreda in socialističnega samoupravljanja. Nato je spregovoril Franc Štritar-Kristof, ki je pohvalil prizadevanje mladincev ob snovanju pohodne enote in pripravljenost mladine, da brani našo domovino. Pripovedoval je o vojnih časih in o akcijah 1. tankovskega odreda, ob koncu svojega govora pa je izrazil prepričanje, da si bodo naši pohodniki ogledali kraje, skozi katere so se borci med vojno prebijali, ter jim pri tem obljubil pomoč.

Na koncu slovesnosti je našim mladincem čestital predstavnik Zveze borcev, potem pa so si gostje, med katerimi je bilo precej borcev — tankistov, ogledali razstavo učil za pouk obrambe in zaščite, fotografij in dokumentov iz NOB in fotografij, ki kažejo dosedanje šestletne obrambne priprave šole, mladinsko pohodno enoto in 11 vaj ter sredstva civilne zaščite.

N. P.

GTŠ Ljubljana

Iz starih listov

24. marca: Danes je prišla mati s hčerko v šolo, in mi naročevala, da naj nje hčerke nikar ne učim pisati, ker tega ni ženskem potreba in jim je še celo škodljivo, ker dekleta rade pisarijo zaljubljena pisma i. t. d. Čudna misel, ki me spominja na povest od gospodarja, ki ni hotel terte saditi in vina pridelovati, ker se je bal, da bi se mu kak posel ne vpijanil.

26. marca: V šoli mora vedno sonce sijati, to je, učitelj se mora vedno tako vesti, da ga učenci radi vidijo in poslušajo, ako ne, prevleče šolo tista nadležna megla, ki tlači telo in duha, da se ne more veselo in koristno gibati.

Učiteljski tovarš 1865 str. 283

Pionirji in učitelji podbrdske osnovne šole že 16 let pogozdujejo okoliš. Letos bodo posadili približno šest tisoč drevesnih sadik. — (Foto: Stane Jesenovec)

RADIO IN ŠOLA

Nenavadni pogovori

30. 3. 1977

V oddaji, ki jo boste poslušali, smo vam pripravili zgodbo, ki govori o čustveno motenem otroku. Resnica je namreč, da se mora otrok razvijati v okolju, ki zadosti njegovim biološkim potrebam, hkrati pa ima dovolj razumevanja za njegove psihološke potrebe. Te so številne in različne; tako potreba po ljubezni, varnosti in sprejetosti, potreba po sprejemanju in ohranjanju materialne ali nematerialne narave, potreba po uveljavljanju, priznanju in potrditvi lastne vrednosti.

Če tem temeljnim potrebam ni zadoščeno, se razvijejo čustvene motnje. Nezadovoljene potrebe in želje prinašajo otroku le neugodje in neprijetnosti — zato se bo začel teh potreb bati; zadrževal jih bo v sebi, ne bo pa jih odstranil. To mu povzroča napetosti in bojazni, iz katerih si ne zna pomagati. Otrok je najbolj ogrožen v predšolskem obdobju, ko sprejema vtise predvsem na čustveni ravni in manj z razumom.

Čustvene motnje se izražajo različno:

— v navadah, kot je sesanje palca, grizenje nohtov, odklanjanje govorjenja;

— na telesnem področju se pojavijo psihosomatske motnje, kot so pogosti glavoboli, motnje spanja, želodčne težave, močnejše in blatenje (če tem motnjam sicer ne najdemo organskega izvora);

— razvijejo se lahko »psihonevrotični simptomi«, kot so depresija (nenehna otožnost in zaskrbljenost), različni strahovi

(strah pred temo, pred živalmi), pretirano nagnjenje k redu. Čustveno moten otrok ima često tudi težave pri učenju ali pa kaže izjemno vedenje v šolskem kolektivu (pretirana mirnost in nedružabnost, ki skriva v ozadju

starši osebnostno neurejeni, pretirano zaposleni s svojimi problemi, do otroka pa čustveno hladni, razdražljivi, napeti; otrok se ob njih ne čuti varnega in čustveno sprejetega, zato lahko razvije neugoden odnos tudi do drugih ljudi. Često srečamo asocijalne oblike vedenja, ki so posledica čustveno neustreznega razvoja (laganje, potepanje, postopaštvo).

Š. Ramić — Pomladni ples

le čustveno zavrtost, nesproščenost in napadalnost.

Prav neugodne okoliščine iz družinskega življenja privedejo pogosto do čustvenih motenj.

Tak neugoden čustveni odnos staršev do otroka sproži: če so

Grobost, čustveno odklanjanje in sramotenje otroka, povzroči pri otroku globoko nezaupanje, agresivnost in negativizem do staršev in do ljudi nasploh.

Tudi pretirana zahtevnost v

vzgojnem ravnanju lahko privede do čustvene motnje. Starši otroka nenehno k nečemu silijo, ga popravljajo in opozarjajo na napake, ga zaposlujejo in preprečujejo vsakršno samostojnost. Tako starši s strahom pričakujejo, kdaj bo otrok storil kaj nespametnega, ker mu premalo zaupajo; često mu prigovarjajo in pridigajo. Otrok take starše sicer trenutno uboga, sicer pa jih ne ceni in se jim izmika.

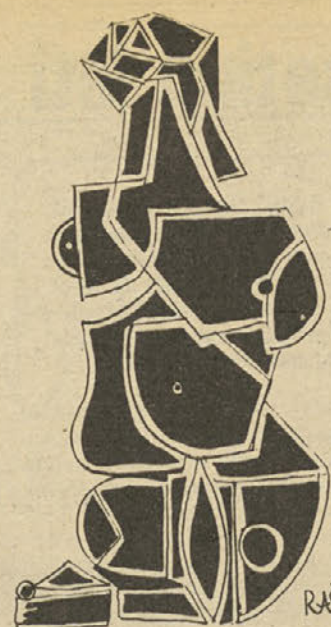
Starši, ki otroka pretirano razvajajo, mu želijo prihraniti razočaranja in skrbi v življenju ali ga obvarovati nesreče. Nekateri so pretirano popustljivi zaradi bojazni, da bi otrok ne zmozel sam normalnih zahtev, češ da je prešibak in raje opravi vso vse sami namesto njega. Otrok postane nesamostojen, nespreten in neiniciativen. Kasneje starši to spoznajo in so nad otrokom razočarani, češ, saj ni za nobeno rabo.

V družini, kjer je otrok središče pozornosti, starši ustrezajo vsaki njegovi želji in zahtevi; tako se otrok ponavadi razvije v samovoljnega, oblastnega tirana, ki nima delovnih navad in vztrajnosti, v svojem vedenju pa je nebrzdani in egocentričen. Dokaj pogosto opazimo tudi večtrino vzgojo staršev in starih staršev ali različnost vzgojnih prijemov obeh roditeljev. Tak otrok odrasča v različnih vzgojnih režimih; to povzroča negotovost in zmedo v njegovem duševnem razvoju. Svoje želje uveljavlja ponavadi z izsiljevanjem, zahtevam pa se izmika in išče potuho.

Objavljamo odlomek iz oddaje, ki jo je napisala Marinka Svetina in govori o deklici, ki jo je nenehno bolela glava:

ZDRAVNIK: Praviš, da ti je velikokrat slabo, da bruhaš in da te boli glava.

ANA: Ja. Želo velikokrat. ZDRAVNIK: Izvidi, ki sem jih dobil, kažejo, da si zdrava vendar bi bila kri lahko boljša. Dal ti bom zdravila, in sadij jej in veliko mesa. Kako ti gre v šoli?

ANA: Dobro. ZDRAVNIK: Ti je kdaj zjutraj, ko vstaneš, misel na šolo grozna?

ANA: Včasih že, kadar česa ne znam.

ZDRAVNIK: Te takrat začne boleti glava?

ANA: Ne, takrat ne morem zajtrkovati. Mama me sili, če je še doma, jaz pa ne jem.

ZDRAVNIK: Se prisiliš, da ješ?

ANA: Včasih. Včasih si vzamem s seboj in jem med poukom.

ZDRAVNIK: Kdaj te največkrat boli glava? V šoli, doma, na izletu?

ANA: Doma.

ZDRAVNIK: Imaš še brate ali sestre?

ANA: Nimam.

ZDRAVNIK: Ti je dolgčas, če si sama doma?

ANA: Niti ne.

ZDRAVNIK: So tvoji starši pogosto zdoma?

ANA: Mama dela v izmeni, včasih tudi ponoči, oče veliko potuje.

ZDRAVNIK: Konec tedna preživite skupaj.

ANA: Včasih.

ZDRAVNIK: Se veseliš dni, ko ste skupaj?

ANA: Ne, ker se slabo počutim.

ZDRAVNIK: Imaš glavobol, ne moreš jesti, si nerazpoložena, si želiš biti sama?

ANA: Da, vse to.

ZDRAVNIK: Imaš kaj prijateljev?

ANA: Imam.

ZDRAVNIK: Jim zaupaš svoje težave?

ANA: Ne čisto vseh.

ZDRAVNIK: Bi jih meni zaupala? Lahko bi ti pomagal. Povej mi, kaj te doma najbolj moti.

ANA: Naj mu pripovedujem o svojih stiskah? Naj tujcu povem, kako je v naši družini? Če bom povedala, mi bo mogoče laže. Ne, ne morem govoriti o preprih in o dnevih brez besed, ki mu sledijo. Ne morem izgovoriti besede ločitev. Oba imam rada. Zakaj tega nočeta videti? Zakaj me zdaj eden zdaj drugi kliče za sodnika v njihovih sporih. Nimata se rada, to čutim. Oče je zato neprestano zdoma, mama mu vse mogoče očita, in sama vse dni, ko je prost, presedi s svojimi prijatelji. Ko zaslišim njihove glasove, mi želodec stisne bolečina. Tako težko sem doma. Kadar vem, da ne bo nikogar, mi je najlepše. Ne, tega ne morem pripovedovati nikomur. Mogoče se vendarle ne bosta ločila. Če ju poprosim in jima povem, kako imam oba rada. Spominjam se, da se nekoč nista prepirala. Takrat je bilo lepo. Na izlete smo hodili skupaj, srečni smo bili, da smo nedeljo preživeli skupaj. Potem se je počasi začelo. Kar na lepem ni bilo več časa za izlete, sprehode, na koncu ga je zmanjkalo še za obiske sorodnikov. Potem sem morala z mamo hoditi k njenim staršem, z očetom k njegovim. In povsod so me spraševali, zakaj mama ali oče tudi ni prišel. Mama si je izmišljala vse mogoče, jaz sem bila tiho. Zdaj nikamor več ne gremo. Živimo vsak v svoji sobi. Kot tujci.

ARMADA SMO VSI

Nazoren pouk

Šolsko leto se je prevesilo v drugo polletje. Učenci prvih razredov srednjih šol so se že privadili vojaškega jezika, tisti v 4. letnikih pa si prizadevajo, da bi v krajšem času obdelali vso snov iz predmeta obramba in zaščita. Vsekakor so prvi na boljšem, saj jim ostaja več časa za pogovore o trenutnih vojaških in političnih dogodkih doma in v svetu.

Je tako tudi v Ekonomsko-administrativnem šolskem centru v Kranju? O tem smo se pogovarjali z ravnateljem centra Markom Turukom in učiteljem omenjenega predmeta, upokojenim podpolkovnikom Željkom Filejem.

Iz našega pomenka smo lahko razbrali dve temeljni ugotovitvi: da je predmet obramba in zaščita priljubljen in da bi v ustreznih prostorih razmerah lahko še bolje delali.

— Ker gostujemo v osnovni šoli Simon Jenko — je pripovedoval ravnatelj — žal nimamo na voljo kabineta in posebne učilnice za ta predmet. Tak prostor je predviden v novi zgradbi srednješolskega centra na Zlatem polju.

Kljub temu je delovna skupnost odobrila nakup nekaterih učil, predvsem tistih, ki bi morala biti vedno v šoli. Večja in dražja učila si naš učitelj sposodi ali pa si jih gredo učenci ogledat v eno izmed vojašnic.

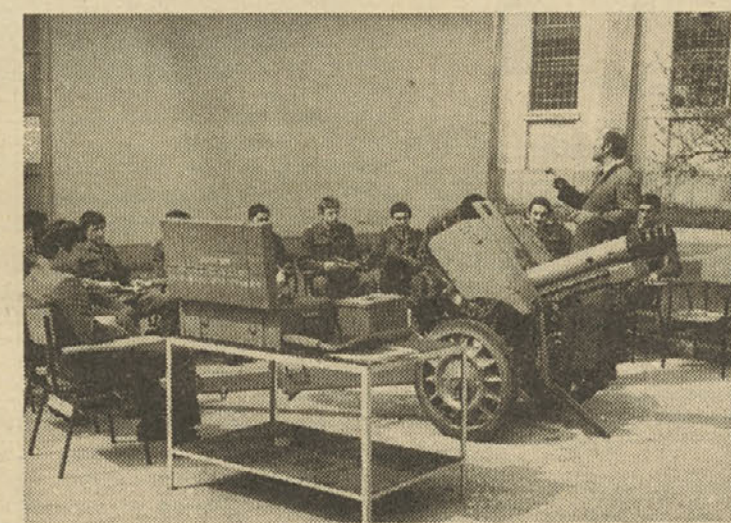
— Tesno sodelovanje z referentom Vlado Sitarjem na občinski upravi ter s starešinami

in vojakci enote Momčila Marjanca — je dodal Željko Filej — nam omogoča, da naše učence in učence lahko seznanimo z vsemi bojnimi in zaščitnimi sredstvi. Omenjeni tovariši so nam vedno pripravljeni pomagati. Tudi mladi so svoje naloge vzeli resno. Vestno in odgovorno jih opravljajo, sposobni so, zato sem prepričan, da bi lahko z njimi naredili še več.

Kot smo že zapisali, imajo učenci 1. letnika vendarle prednost. Učitelj jim obravnavano snov natančno ponazori z opisi dogodkov, akcij, s primeri iz narodnoosvobodilnega boja in kasnejšega aktivnega vojaškega življenja. Prav ta določnost je pripomogla, da radi prisluhnejo razlagi, znanje pa si bogatijo tudi s prebiranjem revije Naša obramba in knjig, ki obravnavajo to snov.

— Pri pouku obrambe in zaščite vestno sledimo vzgojnoizobraževalnim smotrom tega predmeta — je rekel ravnatelj — saj vzgajamo mladega človeka ne le v branilca domovine, temveč tudi v branilca samoupravnega socialističnega sistema, v katerem živi in dela.

Pri tem jim je v veliko pomoč ustanavljanje prostovoljnih mladinskih enot pri teritorialni obrambi. Kljub temu da na šoli že močno prevladujejo dekleta, je letošnja akcija dosegla presežne rezultate: v te enote se je prijavila več kot tretjina učencev. K temu je prav gotovo pripomogel lanski uspešen tabor

(Foto: Slavko Kerševan)

teh enot, ki sta ga organizirala občinska konferenca zveze socialistične mladine in vodstvo teritorialnih enot. Tudi mladinska organizacija v centru se je zavzela, da je bila akcija uspešna.

Prihodnji mesec bodo imeli v Ekonomsko-administrativnem

šolskem centru v Kranju prvi obrambni dan. Pravzaprav bo za učence in učence 3. in 4. letnika trajal kar dva dni. Prvi dan bodo vsi učenci in učitelji opravljali naloge iz orientacije — pri tem si bodo pomagali s karto in kompasom — nato bodo fantje in dekleta iz 1. in 2. letnika streljali z zračno puško, tisti iz 3. in 4. let-

(Foto: Slavko Kerševan)

heroja Staneta Žagarja, Stane Žagar mlajši. Sledil bo orientacijski pohod s specialkami od Pivke—Malega Nakla—Uden boršta do Mlake. Naslednji dan bodo imeli učenci 3. in 4. letnika še streljanje na zaporedni št. 2, svoje znanje pa bodo preskusili tudi v metanju bombe.

— Temeljni namen tega obrambnega dne — je poudaril Željko Filej — je, da se mladi seznanijo in vadijo v orientaciji, streljanju z ustrezno puško, metanju bomb in da obudijo spomine na dogodke iz narodnoosvobodilnega boja.

Pogovor o vojaških poklicih in o učiteljih za predmet obrambe in zaščite je tudi v tem centru večkrat živahen. O možnostih šolanja in službovanja v oboroženih silah Jugoslavije govorijo tudi ob obisku učencev v enoti

Momčila Marjanca, radi pa bi se bolj seznanili in sodelovali z učitelji z vsega gorenjskega območja.

O ljudski obrambi in družbeni samozaščiti pa v Ekonomsko-administrativnem šolskem centru v Kranju ne govorijo le pri predmetu, ki ga poučuje Željko Filej. O tem razpravljajo tudi na sejah delovne skupnosti ter šolske mladinske organizacije in šolske skupnosti. Delovna skupnost je obravnavala določila zakona o ljudski obrambi in družbeni samozaščiti in že reorganizirala ustrezne organe, šolska skupnost pa je učence in učence seznanila z novostmi in nalogami mladih, zapisanih v omenjenih zakonih.

S. J.

Pred štiridesetimi leti

Nekaj let po osvoboditvi mi je izročil takratni pomočnik ministra za prosveto vezane letnike Prosvete, ki je izhajala kot priloga Učiteljskega tovariša, in ob tem poudaril: »Izmed redkih stvari mi je ostalo le še tole, ne le kot drag spomin na predvojno garaško delo in neprecenljive rezultate naših prizadevanj, temveč tudi zavoljo tega, ker je večina sodelavcev našla svoje mesto v NOB; to je dokaz, da smo dobro delali.«

V drugi polovici štiridesetih let je organizirala manjša skupina napredno usmerjenega učiteljstva Učiteljski pokret zato, da bi pritegnila čim širši krog slovenskih učiteljev k preučevanju socialno-ekonomskih razmer šolskega okoliša, v katerem je živel in se razvijala tedanja šolska mladina, spoznavala razredni značaj svojega kraja in ob študiju napredne literature našla pravo mesto svoje dejavnosti v tedanji družbi. Spoznanje, da je treba pri takem delu neposredno proučevati življenje, duhovno in telesno rast šolske mladine, ker to življenje odseva v učiteljevem šolskem delu, je zahtevalo ustrezen delovni načrt. Načrt je bil izdelan pozimi 1936-37.

Po tem načrtu je od spomladi 1937 do okupacije več kot 100 učiteljev in učiteljic proučevalo **stanovanske razmere šolske mladine, njeno zaposlenost s težkimi in neprimernimi deli, kako je oblečena in kako se hrani in kakšen je njen telesni razvoj.**

Načrt je temeljil na do tedaj že objavljenih dosežkih proučevanj napredno usmerjenih učiteljev: Vpliv socialnih razmer na razvoj otroka na Prevaljah (K. Doberšek), Iz naroda za narod (J. Jurančič) in Trbovlje — socialni prežer (I. Kosce-M. Mencej).

Učiteljski pokret je začel svoje delo na severnem delu Slovenije, kjer je učitelj najbolj in neposredno občutil vso težo narodne in družbenopolitične nevarnosti nacizma ter prodor njegove politične ideologije, ki so jo pri nas širili nemški utoparisti opredeljeni pripadniki.

Zato so »pokretaši« žele prvo številko Prosvete nameniti prav našemu obmejnemu vprašanju, naši severni meji. V prispevkih Osrednji problem našega obmejnega šolstva (J. Jurančič), Učitelj in naše obmejno vprašanje (M. Mencej), Obmejni problemi Slovenskih gor (V. Majhen), Gospodarske, socialne in kulturne razmere šolskega okoliša Tezno (F. Luknar), Učitelj in narodnoobrambni problemi v Dravski banovini (S. Terčak), so avtorji s potrebno dokumentacijo opozorili na

tedanjo narodnoobrambno neuspešnost, ki se je zrcalila v ponavljajočih se deklaracijah in zborovanjih meščanskih strank in organizacij, tedaj ko je nacizem že jasno grozil naši deželi. Pokazali so na pot boja proti nacizmu in fašizmu v enotni fronti delovnih ljudi. »Uspeh bomo želi na meji samo takrat, ko bomo sanirali ekonomske in socialne razmere slovenskega življa na meji. Takrat bo tudi šola dobila, kar ji gre...« je bilo poudarjeno.

V ZAGREB PO ZNANJE

Da bi zaporedno proučevanje po posameznih poglavjih dobilo svojo ustrezno strokovno težo in da bi bilo dobljeno gradivo temeljiteje obdelano, je šla manjša skupina pokretašev v poletnih počitnicah študirat demografsko statistiko v zagrebško šolo za narodno zdravje. Tako so temeljiteje obdelovali dobljene podatke učiteljev s posameznih območij skladno s socialno-ekonomsko strukturo tedanje Slovenije in jih pripravljali za tisk v Prosveti (B. Debevc, O. Hudales, J. Jurančič, F. Kimovec, V. Majhen, M. Mencej in M. Pavčič). Ker pa vplivajo socialno-ekonomske posebnosti posameznih krajev tudi na telesni in duševni razvoj ter zavest mladine, je bilo gradivo temu ustrezno obdelano. Na primer: okolje v izrazito industrijskem kraju je vplivalo na razvoj zavesti v razrednem smislu, v polindustrijskem kraju pa sta se mešala vpliva patriarhalne in razredne zavesti. Seveda ob gradivu ni bilo povedano vse tisto, kar bi bilo potrebno v tedanjih družbenopolitičnih razmerah, saj sta cenzura in vodstvo strokovne organizacije budno spremljala Pokretovo delo in pisanje.

Načrtovalci in organizatorji tega dela prav gotovo niso računali s tem, da bo njihovo raziskovalno gradivo o življenju in razvoju slovenske mladine med obema vojnoma rabilo antropologom, sociologom in pedagogom pri njihovih poznejših razpravah in primerjavah, saj je bil končni namen razvijati ob štu-

diju konkretnih razmer in ustrezne literature razredno zavest pri prosvetnih delavcih in prek njih vplivati na širše ljudske množice.

Če upoštevamo, da je telesni razvoj komponenta različnih telesnih sestavin in da je v svojem razvoju odvisen od prirojenih in pridobljenih dejavnikov, preprosto povedano socialno-ekonomskih in mentalno-higienjskih razmer, ki imajo pomemben vpliv na razvoj mladine, potem je treba še posebej razumeti pomembnost dela, ki ga je opravila ta skupina na področju telesnega razvoja. Po navodilih je bilo v 25 okrajih tedanje Slovenije (razen v treh) zmerjeno in stehtano 5813 osnovnošolskih otrok (2811 dečkov in 3002 deklic), kar je dalo dovolj kakovostnega gradiva za antropometrično obravnavo. Rezultat tega dela je bila v posebni številki Prosvete objavljena Začasna normala telesnega razvoja slovenskega ljudskošolskega otroka po Pokretovih izsledkih.

NORMALE ZA NEKAJ LET

Strokovnjaki so tedaj opozarjali na pomembnost in vrednost teh raziskav in študij v strokovnih revijah, kjer je bilo med drugim rečeno »... Mislim, da smemo smatrati predložene rezultate res za reprezentativne. Vsekakor, če bi hotel biti kritik še tako strog, za nas so do sedaj edino merodajni in ker so metodološko tako dobro obdelani, smemo verjeti, da so eventualne napake izdatno izravnane... Končno smo prišli do naših normal vsaj za nekaj razvojnih let. To je osnova, ki je bila že nujno potrebna, ki so jo pogre-

šali i zdravniki i vzgojitelji, a učitelji so se pogumno lotili dela in uspehi so tu! To je velika in edinstvena zasluga učiteljev in učiteljic, združenih v Pokretu. Še več. Tako bi se moglo reči, da je telesni razvoj otrok v določeni starosti nekaj socialni indikator. Prispevek Socialno-ekonomski vzroki telesne zaostalosti šolskega otroka v Sloveniji je že nekaka praktična primena rezultatov telesne višine in teže...« (Univ. prof. dr. B. Škerlj, Tehnika in gospodarstvo, 1940).

Ko pa so zdravstveni, pedagoški in psihološki delavci dobili leta 1950 normno tabelo Telesni razvoj slovenske mladine v primerjavi s predvojnimi (izdala jo je Republiška sanitarna inšpekcija), je dr. Slava Lunaček zapisala med drugim: »... Namen tabele je primerjati dobljene izsledke z izsledki Pokretove tabele in tako ugotoviti vpliv okupacijske dobe in prvih let po osvoboditvi na telesni razvoj otroka«. (Sodobna pedagogika, 1951, 7—8.) In končno je leta 1963 izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti — razred za prirodoslovne in medicinske vede — znanstveno obdelane Pokretove izsledke v obširni publikaciji z naslovom Telesni razvoj slovenske osnovnošolske mladine (prof. B. Debevec in dr. F. Mikič). S tem je delo pokretašev dobilo najlepše potrdilo, da so njihova prizadevanja pomembna ne samo na področju telesnega razvoja, ampak za celotno proučevanje življenja slovenskega ljudskošolskega otroka med obema vojnoma.

M. MENCEJ

Prvi slovenski učbenik za ženska ročna dela

Pred sto leti je izšel prvi učbenik v slovenskem jeziku, ki ga je napisala ženska, in sicer Ana Stumpf, rojena Pogorelec. V samozaložbi je v Trstu izdala knjigo Poduk o ženskih ročnih delih za učiteljice, učiteljske pripravnice in gospodinje.

Avtorica se je rodila leta 1855 v Ljubljani, kjer je tudi končala uršulinsko industrijsko šolo. Službovala je v Trstu; od leta 1873 do 1876 je bila začasna učiteljica in voditeljica na dr-

žavni nemški šoli. Nato je napravila izpit za učiteljico na meščanskih šolah, in bila dokončno nameščena. Leta 1887 je postala voditeljica Državne meščanske šole, ki je bila združena s pet razredno deklislo osnovno šolo na Lipskem trgu, leta 1898 pa se je upokojila. Umrla je po letu 1919 v Gradcu.

Do tistega časa učiteljice, ki so poučevale ženska ročna dela, niso imele knjige, ki bi v slovenskem jeziku obravnavala ta predmet. Težave so bile zlasti pri uporabljanju strokovnih izrazov. Leta 1870 je izšel hkrati s tretjim avstrijskim osnovnošolskim zakonom Šolski in učni red občinjskim ljudskim šolam, ki je v posebnem členu XI. obravnaval ženska ročna dela in gospodinjstvo in navedel, kaj je treba pri teh dveh predmetih učiti. Urednik Slovenskega učitelja učitelj Ivan Lapajne je v svojem listu že leta 1874 objavil članek O ženskih ročnih delih, kjer je poskušal izdelati nekakšno izrazje za ta predmet.

Delo Ane Stumpf je vsebovalo dva dela in uvod. V njem je pojasnila, kakšen je namen predmeta in navedla Šolski in učni red iz leta 1870. V prvem delu je obravnavala vzgojo in poučevanje, in sicer: občo pedagogiko in metodiko ter specialno metodiko pri poučevanju ženskih ročnih del. Drugi del je vseboval učne predmete, in sicer »tvarinoznanstvo«, to je opis materiala in orodja pri pouku ženskih ročnih del in »gospodinjstvoznanstvo«, to je nauk o gospodinjstvu.

Časopisje je knjigo Ane Stumpf pohvalilo, zanimiva za tedanji odnos do učiteljic je bila zlasti kritika v Učiteljskem tovarišu. Ta med drugim pravi: »Kakor je nekaj Kolumb svojim objedavcem rekel: No, zakaj pa vi niste tega poprej pokazali, tako tudi pisateljica lahko reče svojim tovarišicam: Poglejte, pot sem vam pokazala prva v slovenskem jeziku, kako imate poučevati mladino, govoriti z njo v materinjem jeziku... Perva je začela pisati v slovenskem jeziku za šolo in učiteljice.«

TATJANA HOJAN

Stane Praprotnik

Letošnjega 20. februarja smo se na pokopališču v Žalcu poslovili od uglednega prosvetnega delavca, predmetnega učitelja in dolgoletnega pomočnika ravnatelja osnovne šole Žalec Staneta Praprotnika. Rodil se je 1899 v Mozirju, kjer je bil njegov oče nadučitelj. Končal je gimnazijo, toda odločil se je za učiteljski poklic, ter po končani višji pedagoški šoli v Zagrebu poučeval v Krškem, Slovenj Gradcu in Ormožu. Leta 1936 je prišel v Žalec na meščansko šolo. Tu se je z vsem zanosom predal vzgoji in pouku ter društvenemu delu. Kot iskren ljubitelj domovine je prepričevalno vcepljal to ljubezen številnim rodovom naše mladine v šoli, Sokolu in Jadranski straži. Takoj je spregledal zločinske smotre nacizma in se že pred II. svetovno vojno odkrito sprijel z njihovimi nosilci v Žalcu. Žato so ga Nemci med prvimi uvrstili v seznam sumljivih. Pravočasno se je preselil v Metliko, bil tri leta brez službe, ob osvoboditvi Bele krajine leta 1943 ga je SNOS imenoval za partizanskega učitelja, leta 1944 pa za ravnatelja partizanske gimnazije v Metliki.

Po osvoboditvi se je vrnil v Žalec. Ves navdušen nad zmago idej, za katere se je vedno boril, se je pričel razdajati na vseh področjih. Bil je aktivist v pravem pomenu besede, saj je delal pri OF, občinskem ljudskem odboru, pri Svobodi, Društvu prijateljev mladine, pri RK, pri sindikatu prosvetnih delavcev; leta 1947 je bil sprejet v članstvo Komunistične partije. Polnih 30 let je bil njen zvest in delaven član in vedno je bil pripravljen opraviti delo, ki mu ga je zaupala Partija.

Za svoje strokovno delo v šoli, za družbenopolitično uveljavljanje in za delo v društvih in organizacijah je prejel številna priznanja, nagrade in odlikovanja.

Ves nesrečen je bil, ko se je moral zaradi bolezni upokojiti, nezadovoljen, ker mu oslabele oči niso dovolile še nadaljnega društvenega in vzgojiteljskega dela. Možno je prenašal vse težave življenja, življenja, ki ni poznalo počitka, življenja v prid številnim rodovom naše mladine, ki danes že dela in odloča v naši družbi in se bo s hvaležnostjo spominjala pedagoga in humanista Staneta Praprotnika.

EDMUND BOŽIČEK

KOMISIJA ZA VOLITVE IN IMENOVANJA SO IDRIJA

razpisuje prosti delovni mesti:

- ravnatelja osnovne šole Vojkove brigade Spodnja Idrija
- ravnatelja VVZ Štefke Majnik Idrija

Na prosti delovni mesti se lahko prijavijo vzgojitelji za predšolske otroke z opravljenim strokovnim izpitom, diplomirani pedagogi, psihologi in socialni delavci, ki imajo vsaj pet let prakse v vzgojno-varstvenem ali vzgojnoizobraževalnem delu.

Poleg navedenih pogojev morajo kandidati imeti tudi moralno politične vrline.

Prijave z ustreznimi dokazili in opisom dosedanjega dela naj kandidati posredujejo oddelku za kadrovska vprašanja SO Idrija v 15 dneh od objave razpisa.

V. grafični bienale jugoslovanskih pionirjev

Dolenjski kulturni festival in Gorjupova galerija v Kostanjevici na Krki ter občinski odbor Zveze prijateljev mladine v Krškem prirejata V. grafični bienala jugoslovanskih pionirjev, za katerega ni predpisane teme. Izbor bo opravljen samo po merilih kakovosti grafičnih listov.

Glede na to objavlja pripravljani odbor V. grafičnega bienala jugoslovanskih pionirjev v Kostanjevici na Krki

RAZPIS

natečaja za sodelovanje na razstavi grafičnih listov jugoslovanskih pionirjev.

Pogoji:

1. Na natečaju lahko sodelujejo pionirji-učenci osnovnih šol iz vseh republik in avtonomnih pokrajin kakor tudi pionirji narodnostnih manjšin, živčih v Jugoslaviji.
2. Grafične liste naj pošljejo šole ali krožki, klubi, sekcije itd. ali posamezniki najkasneje do 30. junija 1977 na naslov: GORJUPOVA GALERIJA, 68311 Kostanjevica na Krki, Slovenija.
3. Vsak grafični list mora imeti na hrbtni strani s pisalnim strojem napisane tele podatke: ime in priimek pionirja-slikarja, njegovo rojstno leto, naslov šole, ki jo obiskuje, razred, leto nastanka grafičnega lista, naslov grafike, ime in priimek likovnega pedagoga, ki je učenca vodil ter natančen naslov stalnega bivališča avtorja, ki je grafiko ustvaril. Poslani listi naj bodo brez paspartujev. Drugače opremljenih grafičnih listov žirija ne bo upoštevala.
4. Poslani grafični listi ne smejo biti starejši od treh let in morajo biti samostojne stvaritve otrok.
5. Iz tako predloženih grafik bo žirija izbrala najmanj 120 listov za razstavo. Če bo gradivo izjemno kakovostno, bo pridedatelj organiziral še kako drugo razstavišče in razširil število razstavljenih del.
6. Vsi razstavljalci in likovni pedagogi, ki so razstavljalce vodili, bodo prejeli v znak priznanja za sodelovanje častne diplome.
7. Grafični listi morajo biti za transport dobro opremljeni, da se ne bodo poškodovali. Poškodovanih grafik žirija ne bo obravnavala.
8. Prireditelj bo izdal katalog razstave s potrebno dokumentacijo in z reprodukcijami, ki jih bo izdala žirija. Le-ta si pridruže pravico izbire slik za razstavo in za reprodukcijo v katalogu in tisku.
9. Vse razstavljene grafike bodo vključene v sklad stalnega grafičnega kabineta, ki je bil ustanovljen ob I. grafičnem bienalu jugoslovanskih otrok.
10. Grafik, ki ne bodo izbrane za razstavo, prireditelj praviloma ne bo vrnil, lahko pa jih pošiljatelj dvigne osebno pri tajništvu pripravljalnega odbora na dan, ko bo odprta razstava.

INDUSTRIJA PREVENTIVNE OSEBNE ZAŠČITE ipoZ TRBOVLJE

priporoča vsem šolam in domovom v Sloveniji:

- zaščitno tekstilno konfekcijo različnih razsežnosti in vrst tkanin
- HTZ usnjena zaščitna sredstva: rokavice, ogležnjice, predpasnike
- gumirane in azbestne rokavice (art. Gradbenik in art. Ipoz)

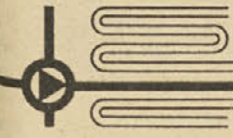
Informacije o cenah in rokih dobav zahtevajte, še preden sklenete pogodbo, pismeno ali telefonsko na št. 061 822-193

»DONIT« Medvode, TOZD »FENOLIT« BOROVNICA

PROIZVAJA

za šolske kuhinje, vzgojno-varstvene in vzgojnoizobraževalne zavode pladnje naslednjih velikosti:

60 × 46 cm	31 × 43 cm	20 × 27 cm
37 × 47 cm	27 × 37 cm	

Instalacije Grosuplje p.o.

Obrtno montažno podjetje
»INSTALACIJE«
 GROSUPLJE, Adamičeva 51,
 telefon 061 771-031

obvesčca

šole, internate, inštitute in
 vzgojnovarstvene zavode, da
 opravlja za ustanove, ki jih gradite
 na novo, preurejate
 ali popravljate:

- instalacije
 - centralne kurjave
 - vodovoda
 - plina
 - naprav za prezračevanje
- izolacijo in dela iz stavbnega
 kleparstva
 po konkurenčnih cenah, veljavnih
 na dan pogodbenega sklepanja.

**INDUSTRIJA STAVBNEGA POHIŠTVA
 RIBNICA**

vam priporoča iz svojega programa:

- VEZANA IN KLASIČNA OKNA,
 OKNA S POMIČNIMI POLKNI
- SOBNA VRATA,
 VHODNA IN GARAŽNA VRATA

TEL.: h.c. 061 87-125
 MALOPRODAJA — TEL. ŠT.: 061 87-212

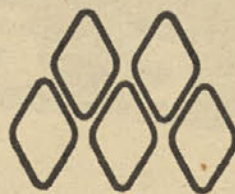
Načrtujemo, razvijamo in izvajamo montažno gradnjo
 objektov za industrijo, kmetijstvo, trgovino, za splošne
 družbene potrebe in druge gospodarske panoge.

Proizvajamo in montiramo serijske gradbene elemente:
 — JEKLENO KONSTRUKCIJO
 — SENDVIČ STREŠNE ELEMENTE
 — SENDVIČ FASADNE ELEMENTE

Po naročilu izdelujemo še:
 — IZVENTIPSE KONSTRUKCIJE
 — MOSTNE ŽERJAVE
 — CISTERNE VSEBINE OD 3000—200.000 l

Priporočamo se
 za sodelovanje!

**trebanjska
 industrija
 montažnih objektov, p.o.
 trebnje**

METKA tekstilna tovarna in konfekcija celje

VAM PRIPOROČA:

prevleke iz damasta,
 tiska in platna

- za blazine in opremo
 vzgojnovarstvenih zavodov
- flanelaste in platnene
 rjuhe
- žepne robce

Informacije o cenah
 in popustih dobite pismeno ali
 po telefonu št. 063 26-020.

TVO

TOVARNA
 VOLNENIH
 ODEJ

63211 ŠKOFJA VAS PRI CELJU
 tel: 063 22875

PROIZVAJA
vse vrste volnenih odej
 PRIMERNIH ZA

- vzgojnovarstvene zavode (v razsežno-
 stih 100 × 140 in 70 × 100 cm)
- domove za učence in druge zavode (v
 razsežnostih 140 × 190 cm)

Informacije dobite pismeno ali po telefonu.

**INDUSTRIJA GOSTINSKE OPREME
 LJUBLJANA — JUGOSLAVIJA**

Podjetje »IGO« LJUBLJANA, ima 25-letno tradicijo pri opremljanju kuhinj
 za gostinske lokale, šole in vzgojnovarstvene zavode, internate in bol-
 nišnice.

V našem projektivnem biroju vam pripravimo tehnološke rešitve kuhinj
 in jedilnic, če naročite opremo; pa tudi projekt mikro lokacij priključ-
 kov, za izvedbo potrebnih napeljav. Opremo namesti skupina strokov-
 njakov našega servisa. V garancijskem roku in pozneje opravimo tudi
 servisna dela. Če želite, vas obiščemo in si ogledamo prostore, ki jih
 nameravate opremiti, opravimo pa tudi vse komercialno-tehnične po-
 govore z investitorji.

Svoje želje sporočite na naslov: »IGO« LJUBLJANA, Trnovski pristan 8,
 telefon 24-415.

Priporočamo se za naročila in obljublamo, da jih bomo kakovostno
 opravili.

tekstilana kočevje

VAM PONUJA

vse vrste odej in posteljnih pregrinjal
različnih velikosti, barv in kakovosti

ČE ŽELITE PODROBNE INFORMACIJE,
SPOROČITE TO TOVARNI PISMENO ALI PA
POKLIČITE TELEFON ŠT. ►►

061 86-911

Lisca
SEVNICA

ima bogat izbor ženskih eno in
dvodelnih ter moških kopalnih oblek

**Nekatere izdelke lahko kupite s popustom
do 20. aprila 1977.**

Informacije dobite lahko pri podjetju LISCA Sevnica, Prešernova 4,
ali po telefonu 068 81-170

Industrija otroške konfekcije

68290 SEVNICA
SLOVENIJA
TEL. (068) 81-220

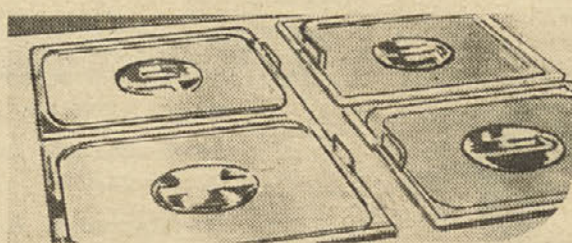
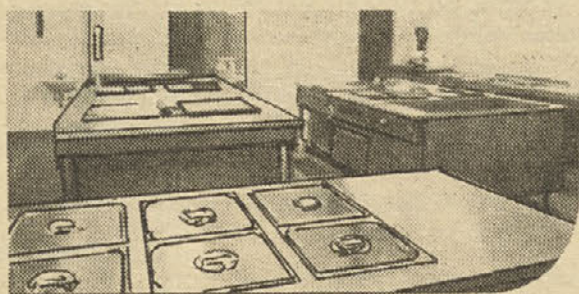
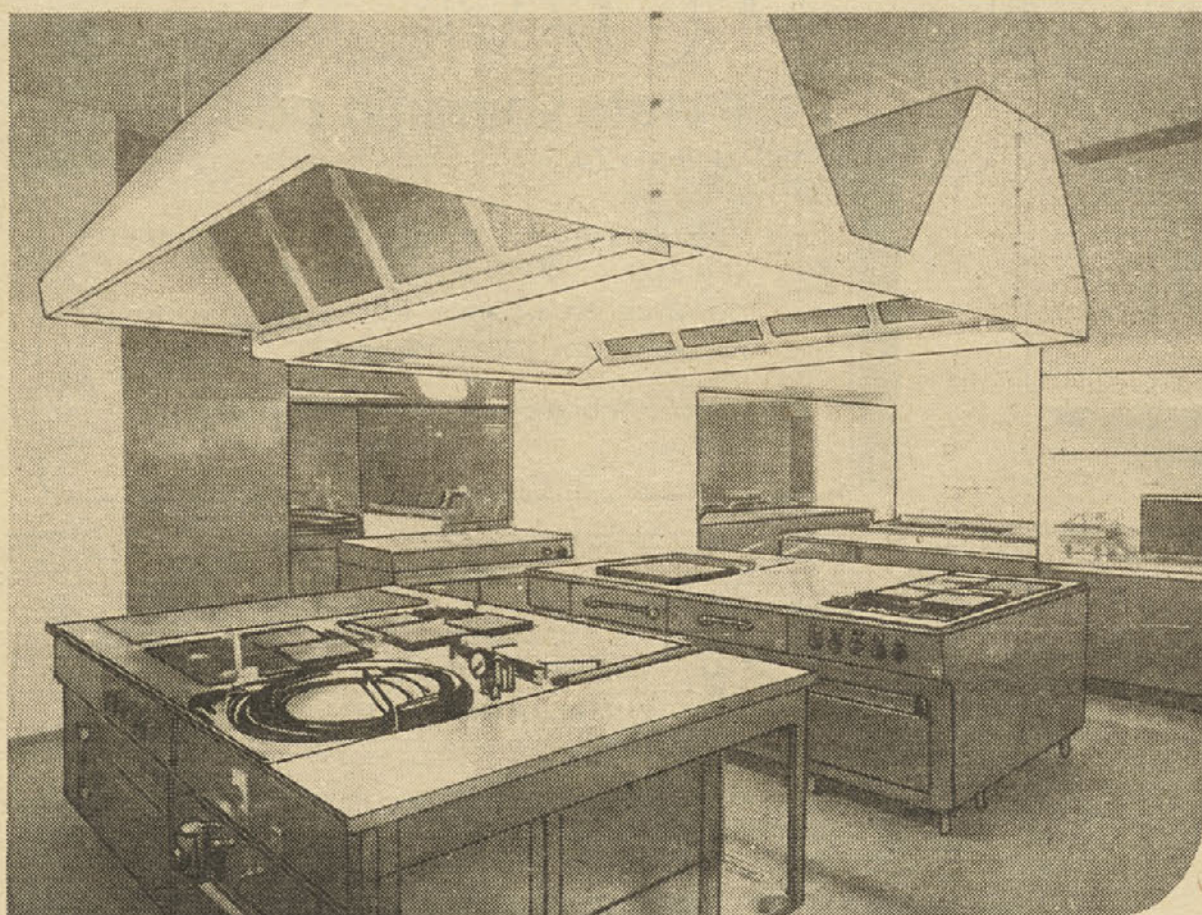
je pripravila kompletan izbor izdelkov

za otroke
do 16. leta starosti

KOVINASTROJ

TOVARNA GOSTINSKE OPREME

Tovarna KOVINASTROJ že več kot 15 let izdeluje kakovostno kovinsko kuhinjsko opremo za gostinstvo in podobne dejavnosti. Kakovost in uporabnost izdelkov te tovarne potrjujejo prodajni uspehi, ki jih je dosegla na domačem in tujem tržišču, pa tudi številna priznanja in diplome, ki jih je prejela tovarna na vseh pomembnejših jugoslovanskih razstavah in številnih mednarodnih sejmih.

Tovarna KOVINASTROJ izdeluje nerjavečo kovinsko opremo za kuhinje s pomožnimi prostori, samopostrežne linije ter izdajne, točilne in druge pulte. Z njenimi izdelki so opremljeni: hoteli, restavracije in drugi gostinski objekti — samopostrežne restavracije družbene prehrane — vzgojnoizobraževalni in vzgojnovarstveni zavodi — bolnišnice, zdravilišča in domovi.

Izdelki te tovarne so razvrščeni v tri glavne skupine. To so: toplotni, hladilni in nevtralni elementi.

Na voljo so vam tudi kuhinjski stroji in kuhinjski pribor. Izdelke tovarne KOVINASTROJ odlikujejo: najboljša uvožena nerjaveča pločevina — kakovostni toplotni, hladilni in regulacijski sistemi — različni pogonski sistemi — plin, elektrika, para — uporabnost, trpežnost in lep videz.

Izdelke prodajamo po konkurenčnih cenah, vedno pa lahko kupite tudi rezervne dele.

Za vse izdelke KOVINASTROJ je zagotovljeno enoletno jamstvo, organizirano in kakovostno servisno vzdrževanje, na voljo je tehnični servis za montažo, namestitve in uravnavanje.

Projektivni biro tovarne pripravlja kakovostne tehnološke rešitve za razmestitev opreme in tehnično izvedbo načrtov. Informacije o izdelkih tovarne KOVINASTROJ dobite v specializiranih trgovskih podjetjih v vseh večjih mestih države, posebno pri

- predstavništvu KOVINASTROJ — BEOGRAD, ul. »27. marta«, št. 38
- predstavništvu KOVINASTROJ — OPATIJA, Matulji, št. 19a in vseh predstavništvih tovarne LTH Škofja Loka.